

UNHCRUnited Nations High Commissioner for Refugees
Haut Commissariat des Nations Unies pour les réfugiés

Distr. GENERALE

HCR/GIP/12/09

23.10.2012

Πρωτότυπη γλώσσα εγγράφου: Αγγλική

**Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Διεθνή Προστασία Νο 9:
για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου που στηρίζονται στο σεξουαλικό προσανατολισμό και/ή
στην ταυτότητα του γένους (φύλου) στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και / ή
του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων**

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες εκδίδει τις παρούσες οδηγίες στο πλαίσιο της εντολής της, όπως αποτυπώνεται στο Καταστατικό του Γραφείου του Ύπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες σε συνδυασμό με το άρθρο 35 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και του άρθρου II του Πρωτοκόλλου του 1967. Οι παρούσες οδηγίες συμπληρώνουν το Εγχειρίδιο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του καθεστώτος των προσφύγων (που επανεκδόθηκε το 2011). Ειδικότερα, ερμηνεύουν τον ορισμό του πρόσφυγα σε συνδυασμό με τις Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη δίωξη λόγω γένους στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α(2) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων (Μάιος 2002), τις Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α(2) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων (Μάιος 2002) και τις Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη θρησκεία ως λόγο φόβου δίωξης στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 1 Α(2) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων (Απρίλιος 2004). Οι παρούσες οδηγίες αντικαθιστούν τις προηγούμενες που εκδόθηκαν το Νοέμβριο του 2008 και αφορούν στην εξέταση των αιτημάτων ασύλου που στηρίζονται στο σεξουαλικό προσανατολισμό και στην ταυτότητα του φύλου/γένους.

Οι παρούσες οδηγίες παρέχουν ερμηνευτικές κατευθύνσεις στις κυβερνήσεις, στους δικηγόρους, στους κριτές / χειριστές των αιτημάτων ασύλου και στους δικαστές καθώς και στο προσωπικό της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες που εξετάζει αιτήματα ασύλου στο πλαίσιο της εντολής του οργανισμού.

Το Εγχειρίδιο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων επανεκδόθηκε το 2011 μαζί με τις Κατευθυντήριες Οδηγίες για την ερμηνεία ορισμού του «πρόσφυγα», και είναι ανηρτημένο σε: <http://www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html>.

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Σε πολλές περιοχές του κόσμου οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου και άλλες μορφές δίωξης λόγω του πραγματικού ή του αποδιδόμενου σεξουαλικού προσανατολισμού τους και/ή της ταυτότητας του γένους (φύλου) τους. Η δίωξη των λεσβιών, των ομοφυλόφιλων, των αμφιφυλόφιλων, των διεμφυλικών και των διαφυλικών¹ προσώπων και όσων θεωρούνται ότι είναι λεσβίες, ομοφυλόφιλοι, αμφιφυλόφιλοι, διεμφυλικοί και διαφυλικοί, δεν είναι νέο φαινόμενο και σε πολλές χώρες ασύλου είναι έντονη η ευαισθητοποίηση για τη δίωξη² που διαφεύγουν λόγω του σεξουαλικού τους προσανατολισμού και / ή της ταυτότητας του γένους (φύλου) τους και για την ανάγκη της υπαγωγής τους στο προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 (στο εξής «Σύμβαση του 1951»³). Ωστόσο, σε αυτές τις υποθέσεις ασύλου δεν είναι ομοιόμορφη η εφαρμογή του ορισμού του πρόσφυγα.

2. Είναι ευρέως τεκμηριωμένο ότι σε όλες τις περιοχές του κόσμου⁴ οι λεσβίες, οι ομοφυλόφιλοι, οι αμφιφυλόφιλοι, οι διεμφυλικοί και οι διαφυλικοί είναι στόχοι δολοφονιών, σεξουαλικής και σεξιστικής βίας, επιθέσεων που πλήττουν την προσωπική τους ακεραιότητα, βασανιστηρίων, αυθαίρετων κρατήσεων, κατηγοριών ανήθικης ή αποκλίνουσας συμπεριφοράς, άρνησης του δικαιώματος του συνέρχεσθαι, του δικαιώματος της έκφρασης και της πληροφόρησης, και διακρίσεων στην απασχόληση, στην υγεία και στην εκπαίδευση. Το ποινικό δίκαιο πολλών χωρών προβλέπει αυστηρές ποινές για τις συναινετικές ομοφυλοφιλικές σχέσεις που τιμωρούνται με φυλάκιση, σωματική τιμωρία και / ή την εσχάτη των ποινών⁵. Σε αυτές και σε άλλες χώρες, οι αρχές μπορεί να μην είναι πρόθυμες ή ικανές

¹ Σημείωση της επιμελήτριας: στη διεθνή βιβλιογραφία έχει επικρατήσει η συντομογραφία «LGBTI» (Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Intersex). Για ζητήματα ορολογίας, βλέπε, στη συνέχεια, το κεφάλαιο III του παρόντος εγγράφου. Στο πλαίσιο των κατευθυντήριων οδηγιών ο όρος «ταυτότητα του γένους (φύλου)», περιλαμβάνει και τους διαφυλικούς (intersex). Στο παρόν έγγραφο, η απόδοση των όρων στην ελληνική στηρίχθηκε στο έγγραφο του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Κατευθυντήριες γραμμές για την προαγωγή και προστασία της άσκησης όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από λεσβίες, ομοφυλόφιλους και αμφιφυλόφιλα, διεμφυλικά και διαφυλικά πρόσωπα» (που είναι ανηρημένο σε: http://www.antigone.gr/files/gr/library/documentation-of-EU-and-international-organizations/policy-documents/2013_EE_INSTRUCTIONS_GR.pdf)

² Η Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων υιοθετήθηκε για να αντιμετωπιστεί η δίωξη που υπέστησαν, μεταξύ άλλων, οι λεσβίες, οι ομοφυλόφιλοι, οι αμφιφυλόφιλοι, οι διεμφυλικοί και οι διαφυλικοί κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, όταν η μισαλλοδοξία και η βία κόστισαν τη ζωή χιλιάδων ανθρώπων με ιδιαίτερο σεξουαλικό προσανατολισμό. Βλέπε, UNHCR, «Summary Conclusions: Asylum-Seekers and Refugees Seeking Protection on Account of their Sexual Orientation and Gender Identity», Νοέμβριος 2010, Expert Roundtable organized by UNHCR, Geneva, Switzerland, 30 September–1 October 2010 (εφεξής, «UNHCR, Summary Conclusions of Roundtable»), έγγραφο ανηρημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4cff99a42.html>, παράγραφος 3.

³ Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων, 28.7.1951 και Πρωτόκολλο για το Καθεστώς των Προσφύγων, 31.1.1967.

⁴ Βλέπε, UN Human Rights Council, «Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on Discriminatory Laws and Practices and Acts of Violence against Individuals based on their Sexual Orientation and Gender Identity», 17.11.2011 (εφεξής «OHCHR, Report on Sexual Orientation and Gender Identity»), έγγραφο ανηρημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4ef092022.html>. Για επισκόπηση της νομολογίας και της θεωρίας βλέπε, επίσης, International Commission of Jurists (εφεξής «ICJ»), Sexual Orientation and Gender Identity in Human Rights Law, References to Jurisprudence and Doctrine of the United Nations Human Rights System, 2010, τέταρτη επικαιροποιημένη έκδοση, ανηρημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4c627bd82.html>, ICJ, Sexual Orientation and Gender Identity in Human Rights Law, Jurisprudential, Legislative and Doctrinal References from the Council of Europe and the European Union, October 2007, έγγραφο ανηρημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a54bbb5d.html>, ICJ, Sexual Orientation and Gender Identity in Human Rights Law: References to Jurisprudence and Doctrine of the Inter-American System, Ιούλιος 2007, έγγραφο ανηρημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4ad5b83a2.html>.

⁵ Βλέπε, International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association, «State-sponsored Homophobia, A World Survey of Laws Prohibiting Same-Sex Activity between Consenting Adults», Μάιος 2012, έγγραφο ανηρημένο σε: http://old.ilga.org/Statehomophobia/ILGA_State_Sponsored_Homophobia_2012.pdf.

να προστατεύσουν τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα από την κακοποίηση και τη δίωξη που υφίστανται από μη κρατικούς φορείς, με συνέπεια την ατιμωρησία των δραστών και τη σιωπηρή, αν όχι απερίφραστη, ανοχή παρόμοιων επιθέσεων και διώξεων.

3. Είναι πολυδιάστατοι οι παράγοντες που συμβάλουν και επιδεινώνουν τις συνέπειες της βίας και των διακρίσεων, συμπεριλαμβανομένων του φύλου, της ηλικίας, της εθνικότητας, της εθνότητας/φυλής, της κοινωνικής ή οικονομικής κατάστασης των ενδιαφερομένων και της κατάστασης της υγείας τους (φορείς HIV). Εξαιτίας αυτών των πολυεπίπεδων διακρίσεων οι λεσβίες, οι ομοφυλόφιλοι, οι αμφιφυλόφιλοι, οι διεμφυλικοί και οι διαφυλικοί ζουν στο περιθώριο της κοινωνίας και απομονωμένοι από τις κοινότητες και τις οικογένειές τους. Επίσης, δεν είναι ασυνήθιστο κάποιος εξ αυτών να νοιώθουν ντροπή και/ή εσωτερικευμένη ομοφοβία. Εξαιτίας αυτών και άλλων συνθηκών, ενδέχεται να διστάζουν να μιλήσουν στους χειριστές των αιτημάτων ασύλου για τον πραγματικό λόγο του φόβου δίωξής τους αποσιωπώντας το σεξουαλικό τους προσανατολισμό και / ή την ταυτότητα του γένους (φύλου) τους.

4. Οι εμπειρίες των λεσβιών, των ομοφυλόφιλων, των αμφιφυλόφιλων, των διεμφυλικών και των διαφυλικών διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό και επηρεάζονται έντονα από το πολιτισμικό, οικονομικό, οικογενειακό, πολιτικό, θρησκευτικό και κοινωνικό τους περιβάλλον. Το υπόβαθρο του αιτούντα άσυλο μπορεί να επιδρά στον τρόπο που εκφράζει το σεξουαλικό προσανατολισμό και/ή και την ταυτότητα του γένους (φύλου) του ή μπορεί να εξηγήσει τους λόγους για τους οποίους τον αποκρύπτει. Είναι σημαντικό να μη στηρίζονται οι αποφάσεις επί των αιτημάτων ασύλου των λεσβιών, των ομοφυλόφιλων, των αμφιφυλόφιλων, των διεμφυλικών και των διαφυλικών στην επιφανειακή και επιπόλαιη κατανόηση των εμπειριών τους ή σε εσφαλμένες, πολιτισμικά ακατάλληλες ή στερεοτυπικές, κρίσεις. Με στόχο τη διασφάλιση της ορθής και εναρμονισμένης ερμηνείας του ορισμού του πρόσφυγα της Σύμβασης του 1951⁶, το παρόν έγγραφο παρέχει οδηγίες για την εφαρμογή του ουσιαστικού δικαίου και των διαδικαστικών εγγυήσεων στις υποθέσεις καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα των αιτούντων άσυλο που επικαλούνται το σεξουαλικό τους προσανατολισμό και / ή την ταυτότητα του γένους (φύλου) τους ως λόγο φόβου δίωξης.

II. ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

5. Το άρθρο 1 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ορίζει ότι «όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα» και το άρθρο 2 διακηρύττει ότι «κάθε άνθρωπος δικαιούται να επικαλείται όλα τα δικαιώματα και όλες τις ελευθερίες που ορίζει η παρούσα Διακήρυξη»⁷. Όλοι οι άνθρωποι, συμπεριλαμβανομένων των λεσβιών, των ομοφυλόφιλων, των αμφιφυλόφιλων, των διεμφυλικών και των διαφυλικών, δικαιούνται να απολαμβάνουν την προστασία που προβλέπει το διεθνές δίκαιο δικαιωμάτων του ανθρώπου σε πλαίσιο ισότητας και χωρίς καμία διάκριση⁸.

6. Αν και οι βασικές διεθνείς συμβάσεις προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου δεν αναγνωρίζουν ρητά το δικαίωμα στην ισότητα χωρίς διάκριση για λόγους σεξουαλικού προσανατολισμού και / ή ταυτότητας γένους (φύλου)⁹, υποστηρίζεται ότι το διεθνές δίκαιο δικαιωμάτων του ανθρώπου¹⁰

⁶ Οι παρούσες οδηγίες συμπληρώνουν τις *Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη δίωξη λόγω γένους στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α(2) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, 7.5.2001 (εφεξής «Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τη Δίωξη που οφείλεται στο Γένος»), έγγραφο ανηρτημένο στην ελληνική σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3d36f1c64.html>.

⁷ Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 10.12.1948 (<http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml>).

⁸ ΟΗCHR, Report on Sexual Orientation and Gender Identity, παράγραφος 5.

⁹ Ωστόσο, κάποια περιφερειακά κείμενα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου απαγορεύουν ρητά τη διάκριση λόγω σεξουαλικού/γενετήσιου προσανατολισμού. Βλέπε, για παράδειγμα, Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 21, 18.12.2000 και Resolution of the Organization of American States, Human Rights, Sexual Orientation, and Gender Identity, AG/RES. 2721 (XLII-O/12), 4 June 2012.

απαγορεύει παρόμοια διακριτική μεταχείριση. Για παράδειγμα, έχει υιοθετηθεί η άποψη ότι ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η ταυτότητα του γένους εμπεριέχονται στο «φύλο» ή «άλλο καθεστώς» που δυνάμει των διατάξεων των βασικών συμβάσεων προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου απαγορεύεται να αποτελούν βάση διακριτικής μεταχείρισης¹¹. Επομένως, ο ορισμός του πρόσφυγα πρέπει να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται λαμβάνοντας δεόντως υπόψη το σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων¹², που αποτελούν τις βασικές πτυχές της Σύμβασης του 1951 και του διεθνούς προσφυγικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένης της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού και της ταυτότητας του φύλου.

7. Οι Αρχές της Yogyakarta για την Εφαρμογή του Διεθνούς Δικαίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο Σεξουαλικό Προσανατολισμό και στην Ταυτότητα του Φύλου εγκρίθηκαν το 2007 από ομάδα εμπειρογνομόνων σε θέματα δικαιωμάτων του ανθρώπου και, παρότι μη δεσμευτικές, αποτυπώνουν παραδεδεγμένες αρχές του διεθνούς δικαίου¹³. Ορίζουν το πλαίσιο προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου προκειμένου για το σεξουαλικό προσανατολισμό και/ή την ταυτότητα του φύλου. Η Αρχή 23 ορίζει για το δικαίωμα κάθε προσώπου να ζητά άσυλο και να απολαμβάνει προστασία από τις διώξεις που οφείλονται στο σεξουαλικό προσανατολισμό και/ή στην ταυτότητα του φύλου :

Καθένας έχει το δικαίωμα να ζητά άσυλο και να απολαμβάνει προστασία από τις διώξεις σε άλλες χώρες, συμπεριλαμβανομένων των διώξεων που οφείλονται στο σεξουαλικό προσανατολισμό ή στην ταυτότητα του φύλου. Τα κράτη δεν μπορούν να απομακρύνουν, να απειλούν, να εκδίδουν ένα πρόσωπο σε κράτος όπου βάσιμα και δικαιολογημένα φοβάται ότι διατρέχει τον κίνδυνο να υποστεί βασανιστήρια, διώξεις ή οποιαδήποτε άλλη μορφή σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού ή της ταυτότητας του φύλου του.

III. ΟΡΟΛΟΓΙΑ

8. Οι παρούσες οδηγίες αφορούν στην εξέταση όλων των αιτημάτων διεθνούς προστασίας που σχετίζονται με το σεξουαλικό προσανατολισμό και/ή την ταυτότητα του φύλου. Οι έννοιες του σεξουαλικού προσανατολισμού και της ταυτότητας του φύλου ορίζονται στις Αρχές της Yogyakarta, ορολογία που ακολουθείται και στον παρόν έγγραφο. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός αναφέρεται «στην ικανότητα του προσώπου να νοιώθει εσωτερική συγκινησιακή, συναισθηματική, και σεξουαλική έλξη για άτομα διαφορετικού, ίδιου φύλου ή περισσότερων του ενός φύλου και να διατηρεί προσωπικές και

¹⁰ « Με τον όρο 'διάκριση' του Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων νοείται κάθε διακριτική μεταχείριση, αποκλεισμός, περιορισμός ή προτίμηση που στηρίζεται σε οιονδήποτε λόγο όπως είναι η φυλή, το χρώμα, το φύλο, η γλώσσα, η θρησκεία, οι πολιτικές ή άλλες πεποιθήσεις, η εθνική ή κοινωνική καταγωγή, η περιουσία, η γέννηση ή άλλο καθεστώς, που αποσκοπεί ή έχει ως συνέπεια την ακύρωση ή την αλλοίωση της αναγνώρισης, της απόλαυσης ή της άσκησης, από όλους τους ανθρώπους, όλων των δικαιωμάτων και ελευθεριών σε βάση ισότητας» UN Human Rights Committee, CCPR General Comment No. 18: Non-Discrimination, 10.11.1989, το Γενικό Σχόλιο No. 18 της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ για την Απαγόρευση των Διακρίσεων είναι ανηρημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/453883fa8.html>, παράγραφος 7.

¹¹ Το 1994, στην απόφαση - σταθμό *Toonen κατά Αυστραλίας* η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ έκρινε ότι το Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων (που υιοθέτησε η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ την 16.12.1966) απαγορεύει τη διακριτική μεταχείριση λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, βλέπε CCPR/C/50/D/488/1992, 4.4.1994, (εφεξής «*Toonen κατά Αυστραλίας*»), απόφαση ανηρημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48298b8d2.html>. Η θέση αυτή επιβεβαιώθηκε από πολλά όργανα των συμβάσεων προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου του ΟΗΕ, συμπεριλαμβανομένης της αναγνώρισης της απαγόρευσης των διακρίσεων για λόγους ταυτότητας γένους. Βλέπε, επίσης, OHCHR, Report on Sexual Orientation and Gender Identity, παράγραφος 7.

¹² Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων του 1951, Προοίμιο, παράγραφος 1 και άρθρο 3.

¹³ ICJ (Διεθνής Επιτροπή Νομικών), Αρχές της Yogyakarta - Principles on the Application of International Human Rights Law in relation to Sexual Orientation and Gender Identity (Αρχές για την Εφαρμογή του Δικαίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο Σεξουαλικό Προσανατολισμό και στην Ταυτότητα του Φύλου), (στη συνέχεια «Αρχές της Yogyakarta»), Μάρτιος 2007, ανηρημένες σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48244e602.html>.

σεξουαλικές σχέσεις με αυτά»¹⁴. Η ταυτότητα του φύλου αναφέρεται «στην προσωπική και εσωτερική εμπειρία κάθε προσώπου για το φύλο του, που μπορεί, χωρίς να είναι απαραίτητο, να αντιστοιχεί στο φύλο που αποδίδεται κατά τη γέννηση, συμπεριλαμβανομένων της προσωπικής αίσθησης για το σώμα [...] και άλλων εκφράσεων, όπως είναι η ένδυση, η ομιλία και η συμπεριφορά»¹⁵.

9. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η ταυτότητα του φύλου είναι ευρείες έννοιες που επιτρέπουν τον αυτοπροσδιορισμό των ενδιαφερόμενων προσώπων. Έρευνες που έχουν διεξαχθεί πριν από αρκετές δεκαετίες αναδεικνύουν ότι ο σεξουαλικός προσανατολισμός παρουσιάζει χρονική συνέχεια και περιλαμβάνει την αποκλειστική ή μη έλξη για πρόσωπα του ίδιου ή αντίθετου φύλου¹⁶. Η ταυτότητα του φύλου και η έκφρασή της εκδηλώνονται με διάφορες μορφές: κάποια πρόσωπα δεν προσδιορίζονται ως άντρες ή γυναίκες ή αντιθέτως προσδιορίζονται ως άντρες και γυναίκες. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός των προσώπων μπορεί να καθορίζεται, *μεταξύ άλλων*, από επιρροές γενετικές, ορμονικές, κοινωνικές και/ή πολιτισμικές (ή από το συνδυασμό αυτών των στοιχείων). Οι περισσότεροι άνθρωποι νοιώθουν ότι έχουν ελάχιστη, αν όχι, καμιά δυνατότητα επιλογής του σεξουαλικού τους προσανατολισμού¹⁷. Παρότι για τους περισσότερους ανθρώπους ο σεξουαλικός προσανατολισμός ή η ταυτότητα του φύλου καθορίζεται σε νεαρή ηλικία, για άλλους μπορεί να συνεχίσει να εξελίσσεται σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Οι άνθρωποι συνειδητοποιούν σε διαφορετικά στάδια της ζωής τους ότι είναι LGBTI και η σεξουαλική έκφραση και η έκφραση του φύλου τους μπορεί να ποικίλει ανάλογα με την ηλικία και άλλους κοινωνικούς και πολιτισμικούς παράγοντες¹⁸.

10. Αιτήματα διεθνούς προστασίας που στηρίζονται στο σεξουαλικό προσανατολισμό και/ή στην ταυτότητα του φύλου υποβάλλονται συχνά από τα μέλη των ειδικότερων υπο-ομάδων όπως είναι οι λεσβίες, οι ομοφυλόφιλοι, οι αμφιφυλόφιλοι, οι διεμφυλικοί, οι διαφυλικοί και οι queer¹⁹ (για τις οποίες χρησιμοποιούνται οι συντομογραφίες «LGBT», «LGBTI», «LGBTIQ»)²⁰. Τα βιώματα των ενδιαφερομένων είναι συχνά διαφορετικά, ανάλογα με την ομάδα στην οποία ανήκουν και, όπως προαναφέρθηκε στην παράγραφο 4, μπορεί να είναι διαφορετικά τα βιώματα των μελών της ίδιας ομάδας. Επομένως, είναι ουσιαστικής σημασίας να κατανοούν οι χειριστές των αιτημάτων ασύλου όχι μόνον το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται κάθε αίτημα διεθνούς προστασίας αλλά και τις προσωπικές περιστάσεις κάθε υπόθεσης που δεν εντάσσονται κατ' ανάγκη στις συνηθισμένες εμπειρίες ή στα συνηθισμένα πρότυπα²¹.

Λεσβία

Λεσβία είναι η γυναίκα που σε μόνιμη βάση έλκεται σε σωματικό, συγκινησιακό και συναισθηματικό επίπεδο από άλλες γυναίκες. Οι λεσβίες είναι συχνά θύματα πολλαπλών διακρίσεων λόγω του φύλου τους και της συχνά κατώτερου επιπέδου κοινωνικής και/ή της οικονομικής τους κατάστασης, σε συν-

¹⁴ Αρχές της Yogyakarta, Προοίμιο.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ American Psychological Association, "Sexual Orientation and Homosexuality" (στη συνέχεια «APA, Sexual Orientation and Homosexuality»), έγγραφο ανηρητημένο σε: <http://www.apa.org/helpcenter/sexual-orientation.aspx>.

¹⁷ Οι επιστήμονες δεν συμφωνούν για τους ακριβείς λόγους που κάποιο πρόσωπο αναπτύσσει συγκεκριμένο σεξουαλικό προσανατολισμό. Βλέπε, APA, Sexual Orientation and Homosexuality.

¹⁸ Προσφυγή No. 76175, New Zealand Appeals Authority, 30 April 2008, απόφαση ανηρητημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/482422f62.html>, σκέψη 92.

¹⁹ *Queer* : πρόκειται για υποτιμητικό όρο που ωστόσο χρησιμοποιούν για αυτοπροσδιορισμό κάποια πρόσωπα που ανήκουν στην ομάδα LGBT.

²⁰ Η Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες επέλεξε να αναφερθεί στους «λεσβίες, ομοφυλόφιλους, αμφιφυλόφιλους, διεμφυλικούς και διαφυλικούς», υπο-ομάδες στις οποίες εντάσσονται πολλά πρόσωπα που φοβούνται τη δίωξη λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού και / ή της ταυτότητας του φύλου τους. Βλέπε, επίσης, UNHCR, Working with Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender & Intersex Persons in Forced Displacement, 2011, έγγραφο ανηρητημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e6073972.html>. Για περισσότερες πληροφορίες για την ορολογία, βλέπε, για παράδειγμα, Gay & Lesbian Alliance Against Defamation, "Media Reference Guide: A Resource for Journalists", έγγραφο επικαιροποιημένο το Μάιο του 2010 και ανηρητημένο σε: <http://www.glaad.org/reference>.

²¹ Οι σχετικές εκτιμήσεις για καθεμιά από αυτές τις ομάδες αναλύονται στη συνέχεια του παρόντος εγγράφου.

δυσασμό με το σεξουαλικό τους προσανατολισμό. Συνήθως υφίστανται κακοποιήσεις από μη κρατικούς φορείς, συμπεριλαμβανομένων πράξεων, όπως είναι ο «σωφρονιστικός» βιασμός, οι βιαιότητες των πρώην συντρόφων ή συζύγων τους με τη μορφή αντιποίνων, οι αναγκαστικοί γάμοι και τα εγκλήματα «τιμής» που διαπράττονται από μέλη της οικογένειάς τους. Κάποιες λεσβίες που αιτούνται διεθνή προστασία δεν έχουν βιώσει παρελθούσες διώξεις: για παράδειγμα όταν είχαν ελάχιστες ή καθόλου λεσβιακές σχέσεις. Συχνά, αλλά όχι κατ' ανάγκην, οι λεσβίες μπορεί να είχαν ετεροφυλόφιλες σχέσεις λόγω των κοινωνικών πιέσεων που υφίστανται για να παντρευτούν και να αποκτήσουν παιδιά. Μπορεί να εμπλακούν σε μια λεσβιακή σχέση ή να αυτό-προσδιοριστούν ως λεσβίες σε μεταγενέστερο στάδιο της ζωής τους. Όπως σε όλες τις υποθέσεις των αιτούντων άσυλο, είναι σημαντικό να διασφαλίζεται ότι η αξιολόγηση του φόβου δίωξης αφορά στο μέλλον και ότι οι αποφάσεις δεν στηρίζονται σε στερεοτυπικές αντιλήψεις για τις λεσβίες.

Gay (ομοφυλόφιλοι άνδρες)

Ο όρος *gay* χρησιμοποιείται συχνά για τον άντρα που σε μόνιμη βάση έλκεται σε σωματικό, συγκινησιακό και συναισθηματικό επίπεδο από άλλους άντρες αν και μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί τόσο τους ομοφυλόφιλους άνδρες όσο και για τις ομοφυλόφιλες γυναίκες (λεσβίες). Οι ομοφυλόφιλοι άνδρες αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο αριθμό των αιτούμενων διεθνή προστασία λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού τους ή της ταυτότητας του φύλου τους. Ωστόσο, τα αιτήματά τους δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως «πρότυπο» για άλλες περιπτώσεις σεξουαλικού προσανατολισμού και/ή ταυτότητας φύλου. Σε πολλές κοινωνίες οι ομοφυλόφιλοι άντρες είναι συχνά περισσότερο ορατοί στη δημόσια ζωή από τις υπόλοιπες ομάδες LGBTI και επομένως, κινδυνεύουν να καταστούν στόχος αρνητικών πολιτικών εκστρατειών. Ωστόσο, έχει σημασία να αποφεύγονται οι παραδοχές κατά τις οποίες όλοι οι ομοφυλόφιλοι άνδρες εκδηλώνουν δημόσια τη σεξουαλικότητά τους ή ότι όλοι οι ομοφυλόφιλοι άνδρες είναι θηλυπρεπείς. Οι ομοφυλόφιλοι άνδρες μπορεί να θεωρούνται «προδότες» γιατί παραγνωρίζουν το ανδρικό προνόμιο υιοθετώντας ρόλους και χαρακτηριστικά που θεωρούνται «γυναικεία», ανεξάρτητα από τη θηλυπρεπή εκδήλωση της σεξουαλικότητάς τους. Κινδυνεύουν να υποστούν κακοποιήσεις στις φυλακές, στους κόλπους των ενόπλων δυνάμεων²² και σε άλλα περιβάλλοντα και χώρους εργασίας που παραδοσιακά ανδροκρατούνται. Μερικοί ομοφυλόφιλοι άνδρες μπορεί επίσης να είχαν ετεροφυλόφιλες σχέσεις λόγω των κοινωνικών πιέσεων, όπως για να παντρευτούν και / ή να αποκτήσουν παιδιά.

Αμφιφυλόφιλος

Αμφιφυλόφιλος είναι το πρόσωπο που σε μόνιμη βάση έλκεται ταυτόχρονα από άντρες και γυναίκες σε σωματικό, συγκινησιακό και συναισθηματικό επίπεδο. Ο όρος αμφιφυλοφιλία τείνει να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται με ανακόλουθο τρόπο, κατά μια έννοια ιδιαίτερα συσταλτικό. Η αμφιφυλοφιλία δεν σημαίνει κατ' ανάγκην την ταυτόχρονη έλξη για τα δύο φύλα, ούτε ισότιμη έλξη ή ισότιμες σχέσεις με τα δύο φύλα. Η αμφιφυλοφιλία είναι μια μοναδική ταυτότητα που απαιτείται να εξετάζεται ολοκληρωμένα σε αυτοτελές πλαίσιο. Σε ορισμένες χώρες η δίωξη μπορεί να πλήττει άμεσα μια λεσβιακή ή ομοφυλοφιλική συμπεριφορά αλλά να εκδηλώνεται με πράξεις που στρέφονται κατά των προσώπων που αυτό-προσδιορίζονται ως αμφιφυλόφιλοι. Συχνά, οι αμφιφυλόφιλοι περιγράφουν το σεξουαλικό τους προσανατολισμό ως « ρευστό» ή «ευέλικτο» (βλέπε στη συνέχεια, παράγραφο 47).

²² Βλέπε, για παράδειγμα, RRT Case No. 060931294, [2006] RRTA 229, Australia, RRTA, 21 December 2006, απόφαση ανητημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47a707ebd.html>, MS (Risk - Homosexuality - Military Service) Macedonia v. SSHD, CG [2002] UKIAT 03308, UK Immigration and Asylum Tribunal, 30 July 2002, απόφαση ανητημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/46836aba0.html>, όπου κρίθηκε ότι «οι φρικτές συνθήκες κράτησης» σε μια χώρα μπορεί να παραβιάζουν το δικαίωμα του προσφεύγοντα που εγγυάται και προστατεύει το άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Θεμελιωδών Ελευθεριών. Σε παρόμοιο περιβάλλον μπορεί να κινδυνεύουν και οι λεσβίες, βλέπε, Smith v. Minister of Citizenship and Immigration, 2009 FC 1194, Canada, Federal Court, 20 November 2009, απόφαση ανητημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b3c7b8c2.html>.

Διεμφυλικός

Διεμφυλικό είναι το πρόσωπο του οποίου η ταυτότητα και/ή η έκφραση του φύλου διαφέρει από το βιολογικό φύλο που του αποδίδεται κατά τη γέννηση²³. Η διεμφυλικότητα είναι ταυτότητα του φύλου και όχι σεξουαλικός προσανατολισμός. Ο διεμφυλικός μπορεί να είναι ετεροφυλόφιλος, ομοφυλόφιλος, λεσβία ή αμφιφυλόφιλος²⁴. Ντύνεται ή συμπεριφέρεται με τρόπο που συχνά είναι διαφορετικός από ό,τι θα αναμενόταν με βάση το φύλο που του αποδίδεται κατά τη γέννηση. Επίσης, μπορεί να μην εμφανίζεται ή να μην συμπεριφέρεται πάντα με τον προαναφερόμενο τρόπο. Για παράδειγμα, μπορεί να εκφράζει το φύλο που έχει επιλέξει σε συγκεκριμένες συνθήκες και σε περιβάλλον που νοιώθει ασφαλής. Η διεμφυλικότητα θεωρείται απειλή για τους κοινωνικούς κανόνες και τις κοινωνικές αξίες στο μέτρο που δεν αντιστοιχεί στην αποδεκτή δυαδική αντίληψη του άντρα και της γυναίκας. Η παράλειψη συμμόρφωσης των διεμφυλικών με τους προαναφερόμενους κανόνες τους εκθέτει στον κίνδυνο των προκαταλήψεων. Οι διεμφυλικοί είναι συχνά ιδιαίτερα περιθωριοποιημένοι και τα αιτήματα ασύλου που υποβάλουν μπορεί να αναδείξουν εμπειρίες σοβαρής σωματικής, ψυχολογικής και/ή σεξουαλικής βίας. Διατρέχουν ιδιαίτερο κίνδυνο όταν ο αυτοπροσδιορισμός και η σωματική τους εμφάνιση δεν ταιριάζουν με το φύλο που αναγράφεται στα επίσημα έγγραφα και στα έγγραφα ταυτότητας²⁵. Η αλλαγή του φύλου που έχει αποδοθεί κατά τη γέννηση δεν είναι απλή διαδικασία και μπορεί να απαιτεί μια σειρά προσωπικών, νομικών και ιατρικών προσαρμογών. Οι διεμφυλικοί δεν αποφασίζουν πάντα να προσφύγουν σε ιατρική θεραπεία ή σε άλλα μέσα ώστε να ανταποκρίνεται η εξωτερική τους εμφάνιση στην εσωτερική τους ταυτότητα. Συνεπώς, είναι σημαντικό να αποφεύγουν οι χειριστές να επιμένουν στη χειρουργική επέμβαση αλλαγής του φύλου.

Διαφυλικός

Ο όρος διαφυλικός ή «διαταραχές ανάπτυξης του φύλου» (DSD στην αγγλική γλώσσα)²⁶ αναφέρεται στην κατάσταση όπου ένα πρόσωπο γεννιέται με την αναπαραγωγική ή σεξουαλική ανατομία και/ή ένα σχήμα χρωμοσωμάτων που δεν ταιριάζουν στις τυπικές βιολογικές έννοιες του θηλυκού και του αρσενικού.

²³ Με τον όρο νοούνται επίσης οι τρανσέξουαλ (όπως αποκαλούνταν παλαιότερα από τις ιατρικές και ψυχολογικές κοινότητες), όσοι ντύνονται με ρούχα του αντίθετου φύλου και όσοι έχουν απροσδιόριστο φύλο. Για περισσότερες πληροφορίες, βλέπε, APA, «Answers to Your Questions about Transgender People, Gender Identity and Gender Expression», έγγραφο ανηρτημένο σε: <http://www.apa.org/topics/sexuality/transgender.aspx>.

²⁴ Βλέπε, επίσης, RRT Case No. 0903346, [2010] RRTA 41, Australia, Refugee Review Tribunal, 5 February 2010, (στη συνέχεια «RRT Case No. 0903346»), απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b8e783f2.html>, που αφορά διεμφυλικό που εξέφραζε φόβο δίωξης λόγω της ταυτότητας του φύλου.

²⁵ Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει κρίνει ότι οι εθνικές αρχές οφείλουν να αναγνωρίζουν σε νομικό επίπεδο την αλλαγή του φύλου. Βλέπε, *Goodwin κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, Προσφυγή No. 28957/95, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, απόφαση της 11.7.2002 ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dad9f762.html>. Το Δικαστήριο διαπίστωσε παραβίαση του δικαιώματος του προσφεύγοντα στην προστασία της ιδιωτικής ζωής, επισημαίνοντας ότι «η πίεση, το άγχος και η αλλοτρίωση που δημιουργούνται από την ασυμφωνία μεταξύ της θέσης στην κοινωνία μετά την αλλαγή φύλου και του καθεστώτος που προβλέπει ο νόμος δεν μπορεί να θεωρηθούν αμελητέα ενόχληση που οφείλεται σε μια τυπικότητα» (σκέψη 77) και ότι «ιδίως στο πλαίσιο του άρθρου 8 της Σύμβασης, όπου η έννοια της προσωπικής αυτονομίας εκφράζει μια σημαντική αρχή για την ερμηνεία των εγγυήσεων που παρέχει η διάταξη αυτή, προστατεύεται η προσωπική σφαίρα κάθε προσώπου, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος καθενός να προσδιορίζει τις λεπτομέρειες της ταυτότητας του ως ανθρώπινου όντος» (σκέψη 90). Βλέπε, επίσης, Σύσταση CM/Rec (2010)5 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας του φύλου, όπου αναγνωρίζεται ότι «τα κράτη μέλη οφείλουν να υιοθετούν τα κατάλληλα μέτρα που εγγυώνται την ολοκληρωμένη νομική αναγνώριση του φύλου που επιλέγει ο ενδιαφερόμενος σε όλους τους τομείς της ζωής, ειδικότερα διευκολύνοντας την αλλαγή του ονόματος και του φύλου στα επίσημα έγγραφα με ταχεία, διαφανή και προσβάσιμη διαδικασία (παράγραφος 21 της Σύστασης, που είναι ανηρτημένη σε: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1606669>).

²⁶ Σημειώνεται ότι κάποια πρόσωπα (και/ή ο ιατρικός φάκελος τους) χρησιμοποιούν μόνον την ονομασία της ασθένειας από την οποία πάσχουν, όπως είναι η συγγενής υπερπλασία των επινεφριδίων ή το σύνδρομο αναισθησίας στα ανδρόγυνα και όχι τον όρο «διαφυλικός» ή «διαταραχές ανάπτυξης του φύλου» (DSD «disorders of sex development»).

νικού. Η κατάσταση αυτή μπορεί να είναι εμφανής κατά τη γέννηση, μπορεί να εμφανιστεί κατά την εφηβεία ή να ανακαλυφθεί στο πλαίσιο μιας ιατρικής εξέτασης. Παλαιότερα, οι ενδιαφερόμενοι χρησιμοποιούσαν τον όρο «ερμαφρόδιτος», όμως αυτός ο όρος θεωρείται ξεπερασμένος και δεν πρέπει να χρησιμοποιείται εκτός αν τον χρησιμοποιεί ο αιτών άσυλο²⁷. Ο διαφυλικός μπορεί να αυτό-προσδιορίζεται ως άντρας ή γυναίκα και ο σεξουαλικός του προσανατολισμός να είναι λεσβίας, ομοφυλόφιλος, αμφιφυλόφιλος ή ετεροφυλόφιλος²⁸. Οι διαφυλικοί μπορεί να υφίστανται διώξεις λόγω της άτυπης ανατομίας τους. Μπορεί να είναι θύματα διακρίσεων και κακοποιήσεων λόγω μιας φυσικής αναπηρίας ή ιατρικής πάθησης ή επειδή η εμφάνιση του σώματός τους δεν είναι σύμφωνη με την αναμενόμενη εμφάνιση των γυναικών και των ανδρών. Υπάρχουν εθνικές αρχές που δεν καταχωρούν τη γέννηση διαφυλικών παιδιών, κατάσταση που ενέχει κινδύνους που σχετίζονται ή μπορεί να συνιστούν άρνηση των δικαιωμάτων που προστατεύει και εγγυάται το δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Σε ορισμένες χώρες, η διαφυλικότητα θεωρείται κακό ή έκφραση μαγείας, με αποτέλεσμα να υφίσταται κακοποίηση όλη η οικογένεια του ενδιαφερόμενου προσώπου²⁹. Όπως οι διεμφυλικοί, οι διαφυλικοί εκτίθενται σε κακοποιήσεις όταν αλλάζουν στο φύλο της επιλογής τους, για παράδειγμα, όταν τα έγγραφα της ταυτότητάς τους δεν αναφέρουν το φύλο τους. Όσοι αυτό-προσδιορίζονται διαφυλικοί μπορεί να θεωρούνται από τους άλλους διεμφυλικοί, στις περιπτώσεις όπου κάποιοι πολιτισμοί δεν κατανοούν την κατάσταση της διαφυλικότητας.

11. Οι αιτούντες άσυλο μπορεί να μην αυτό-προσδιορίζονται με την ορολογία και τις έννοιες LGBTI που παρατίθενται ανωτέρω ή ενδέχεται να τις αγνοούν. Κάποιοι μπορεί να αναφέρονται στους υποτιμητικούς όρους που χρησιμοποιεί ο διώκτης τους. Οι χειριστές των υποθέσεων πρέπει να φροντίζουν να μην χρησιμοποιούν την προαναφερόμενη ορολογία με τρόπο άκαμπτο, γιατί παρόμοια στάση μπορεί να καταλήξει σε αρνητική αξιολόγηση της αξιοπιστίας ή στην απόρριψη ενός βάσιμου αιτήματος ασύλου. Για παράδειγμα, οι χειριστές συχνά εντάσσουν τους αμφιφυλόφιλους στην κατηγορία των ομοφυλόφιλων, των λεσβιών ή των ετεροφυλόφιλων. Οι διαφυλικοί μπορεί να μην αυτό-προσδιορίζονται ως LGBTI (για παράδειγμα ενδέχεται να θεωρούν ότι η κατάστασή τους δεν αποτελεί έκφραση της ταυτότητάς τους) ενώ οι άνδρες που έχουν σεξουαλικές σχέσεις με άνδρες δεν αυτό-προσδιορίζονται πάντα ως ομοφυλόφιλοι. Επίσης είναι σημαντικό να είναι σαφής η διάκριση μεταξύ του γενετήσιου/σεξουαλικού προσανατολισμού και της ταυτότητας του φύλου. Πρόκειται για διαφορετικές έννοιες και, όπως αναλύθηκε ανωτέρω στην παράγραφο 8, αντιπροσωπεύουν διαφορετικές πτυχές της ταυτότητας κάθε προσώπου.

IV . ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΑ

A. Γενικά

12. Η ορθή ανάλυση της υπαγωγής του αιτούντα άσυλο που είναι LGBTI στον ορισμό του πρόσφυγα της Σύμβασης του 1951 επιβάλλεται να έχει ως αφετηρία την αρχή κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος δικαιούται να ζει στην κοινωνία χωρίς να χρειάζεται να αποκρύπτει την ταυτότητά του³⁰. Αρκετές έννομες τάξεις έχουν κρίνει ότι ο σεξουαλικός προσανατολισμός και/ή η ταυτότητα του φύλου είναι θε-

²⁷ US Citizenship and Immigration Services, «Guidance for Adjudicating Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Intersex (LGBTI) Refugee and Asylum Claims», 27.12.2011 (στη συνέχεια «USCIS, Guidance for Adjudicating LGBTI Claims»), έγγραφο ανηρητημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f269cd72.html>, σελίδα 13.

²⁸ Βλέπε, για περισσότερες πληροφορίες, Advocates for Informed Choice website: <http://aiclegal.org/fag/#whatisintersex>.

²⁹ Jill Schnoebelen, Witchcraft Allegations, Refugee Protection and Human Rights: A Review of the Evidence, UNHCR, New Issues in Refugee Research, Research Paper No. 169, January 2009, έγγραφο διαθέσιμο σε: <http://www.unhcr.org/4981ca712.pdf>.

³⁰ UNHCR, HJ (Iran) and HT (Cameroon) v. Secretary of State for the Home Department – Case for the First Intervener (United Nations High Commissioner for Refugees), 19 April 2010, (στη συνέχεια «UNHCR, HJ and HT»), έγγραφο ανηρητημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4bd1abb2.html>, παράγραφος 1. Για τη σύγκριση με τους άλλους λόγους φόβου δίωξης της Σύμβασης, βλέπε, παράγραφο 29 του εγγράφου. Βλέπε, επίσης, HJ (Iran) and HT (Cameroon) v. Secretary of State for the Home Department, UK, [2010] UKSC 31, Supreme Court, 7.7. 2010 (στη συνέχεια «HJ and HT»), απόφαση ανηρητημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4c3456752.html>.

μελιώδεις πτυχές της ταυτότητας του ανθρώπου, που είναι είτε έμφυτες είτε αμετάβλητες ή ότι κανείς δεν υποχρεούται να τις απαρνηθεί ή να τις αποκρύψει³¹. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός και/ή η ταυτότητα του φύλου μπορεί να αποκαλύπτονται με τη σεξουαλική συμπεριφορά ή τη σεξουαλική πράξη ή με την εξωτερική εμφάνιση ή ένδυση. Μπορεί επίσης να εκδηλώνονται με μια σειρά άλλων στοιχείων, συμπεριλαμβανομένου του τρόπου με τον οποίον ζει ο αιτών άσυλο στην κοινωνία ή εκφράζει (ή επιθυμεί να εκφράσει) την ταυτότητά του³².

13. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός και/ή η ταυτότητα του φύλου του αιτούντα άσυλο μπορεί να είναι καίριας σημασίας για την εξέταση του αιτήματός του να αναγνωριστεί πρόσφυγας όταν φοβάται τη δίωξη λόγω του πραγματικού ή του αποδιδόμενου σεξουαλικού προσανατολισμού του και/ή της ταυτότητας του φύλου, που δεν είναι ή φαίνεται ότι δεν είναι σύμφωνη με τους ισχύοντες πολιτικούς, πολιτισμικούς ή κοινωνικούς κανόνες. Η ταυτόχρονη συνεκτίμηση του φύλου, του σεξουαλικού προσανατολισμού και της ταυτότητας του φύλου αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της αξιολόγησης των αιτημάτων που εγείρουν ζητήματα σεξουαλικού προσανατολισμού και/ή ταυτότητας του φύλου. Η βλάβη που υφίσταται ο ενδιαφερόμενος λόγω της παράλειψης συμμόρφωσής του με τους «παραδοσιακούς» ρόλους των δύο φύλων αποτελεί συχνά κεντρικής σημασίας στοιχείο αυτών των αιτήσεων άσylum. Οι Κατευθυντήριες Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τη δίωξη που οφείλεται στο φύλο/γένος αναγνωρίζουν ότι:

Οι περί άσylum ισχυρισμοί που στηρίζονται στο διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό εμπεριέχουν το στοιχείο του φύλου/γένους. Η σεξουαλικότητα ή οι σεξουαλικές επιλογές του αιτούντα άσυλο μπορεί να αφορούν άμεσα στην ανάγκη προστασίας του όταν έχει υποστεί διωκτική (συμπεριλαμβανομένης της διακριτικής) μεταχείριση λόγω της σεξουαλικότητάς του ή των σεξουαλικών επιλογών του. Σε αρκετές παρόμοιες υποθέσεις ο αιτών άσυλο αρνήθηκε να υιοθετήσει κοινωνικά ή πολιτισμικά καθορισμένους ρόλους ή συμπεριφορές που αποδίδονται στο φύλο του³³.

14. Η επιρροή που ασκεί το φύλο είναι κρίσιμο στοιχείο της διαδικασίας εξέτασης των αιτημάτων άσylum που καταθέτουν άντρες και γυναίκες LGBTI³⁴. Οι χειριστές των αιτημάτων άσylum οφείλουν να επιδεικνύουν ιδιαίτερη προσοχή στις διαφορετικές εμπειρίες που εξιστορούν οι αιτούντες άσυλο λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού τους και/ή της ταυτότητας του φύλου τους. Για παράδειγμα,

³¹ Βλέπε, για παράδειγμα, Canada (Attorney General) v. Ward, [1993] 2 S.C.R. 689, Canada, Supreme Court, 30.6.1993 (στη συνέχεια «Canada v. Ward»), απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b673c.html>, Geovanni Hernandez-Montiel v. Immigration and Naturalization Service, US, 225 F.3d 1084, A72-994-275, (9th Cir. 2000), 24.8.2000, απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ba9c1119.html>, που υιοθετήθηκε στη συνέχεια με την απόφαση επί της υπόθεσης Morales v. Gonzales, US, 478 F.3d 972, No. 05-70672, (9th Cir. 2007), 3.1.2007, απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4829b1452.html>, Appellants S395/2002 and S396/2002 v. Minister for Immigration and Multicultural Affairs, [2003] HCA 71, Australia, High Court, 9.12.2003 (στη συνέχεια «S395/2002»), απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3fd9eca84.html>, Refugee Appeal No. 74665, New Zealand, Refugee Status Appeals Authority, 7.7.2004 (στη συνέχεια «Refugee Appeal No. 74665»), απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/42234ca54.html>, HJ and HT, ανωτέρω υποσημείωση 30, σκέψεις 11, 14, 78.

³² Αρχές της Yogyakarta: κατά την Αρχή 3, ο αυτό-προσδιορισμός του σεξουαλικού προσανατολισμού και της ταυτότητας του φύλου κάθε προσώπου αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της προσωπικότητάς του και είναι μια από τις βασικότερες πτυχές του αυτό-προσδιορισμού, της αξιοπρέπειας και της ελευθερίας. Βλέπε, περισσότερα, σε S395/2002, σκέψη 81, Matter of Toboso-Alfonso, US Board of Immigration Appeals, 12.3.1990 (στη συνέχεια «Matter of Toboso-Alfonso»), απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b6b84.html>, Nasser Mustapha Karouni v. Alberto Gonzales, Attorney General, US, No. 02-72651, (9th Cir. 2005), 7.3.2005 (στη συνέχεια «Karouni») απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4721b5c32.html>, σε III[6], Lawrence, et al. v. Texas, US Supreme Court, 26 .6.2003, απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3f21381d4.html>, όπου το Δικαστήριο απεφάνθη ότι «όταν η σεξουαλικότητα εκφράζεται φανερά η σχέση οικειότητας με κάποιο άλλο πρόσωπο αποτελεί στοιχείο ενός προσωπικού δεσμού με διάρκεια», σκέψη 6.

³³ Κατευθυντήριες Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τη δίωξη που οφείλεται στο φύλο/γένος, παράγραφος 16, έγγραφο ανηρτημένο σε: <http://www.refworld.org/docid/3d36f1c64.html>

³⁴ Ibid., παράγραφος 3.

οι κανόνες που διέπουν τη συμπεριφορά των ετεροφυλόφιλων ή ομοφυλόφιλων αντρών ή οι πληροφορίες για την κατάσταση στη χώρα καταγωγής ενδέχεται να μην αφορούν τις λεσβίες, των οποίων η κατάσταση μπορεί, σε δεδομένο πλαίσιο, να είναι παρόμοια με αυτή των υπόλοιπων γυναικών της κοινωνίας. Επομένως, επιβάλλεται να λαμβάνονται υπόψη οι διαφορετικές και εξελισσόμενες ταυτότητες και η έκφρασή τους, οι πραγματικές προσωπικές περιστάσεις του αιτούντα άσυλο καθώς και το πολιτισμικό, νομικό, πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο³⁵.

15. Συνήθως δεν περιορίζεται στις σεξουαλικές πρακτικές η αποδοκιμασία της κοινωνίας για τις διάφορες σεξουαλικές ταυτότητες ή για την έκφρασή τους. Συχνά, η κοινωνική αποδοκιμασία ενισχύεται από την αντίδραση στην παράλειψη συμμόρφωσης με τους παραδοσιακούς κανόνες και αξίες που διέπουν τη συμπεριφορά των φύλων. Οι κοινωνικοί κανόνες που διέπουν την ταυτότητα των αντρών και των γυναικών και ο τρόπος με τον οποίον τα φύλα υποτίθεται ότι οφείλουν να συμπεριφέρονται στηρίζονται συνήθως σε ετεροφυλικά πρότυπα. Τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες μπορεί να υφίστανται βιαιότητες για «παραδειγματισμό», για να συμμορφωθούν με τους κοινωνικούς ρόλους των φύλων και / ή για εκφοβισμό. Παρόμοιες επιθέσεις μπορεί να «σεξουαλικοποιούνται» με στόχο την περαιτέρω απαξίωση, τη στοχοποίηση ή την τιμωρία του θύματος για το σεξουαλικό του προσανατολισμό και / ή την ταυτότητα του φύλου του, αλλά μπορεί επίσης να εκδηλώνονται και με άλλες μορφές³⁶.

B. Βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης

16. Η Σύμβαση του 1951 δεν περιλαμβάνει ορισμό της έννοιας της «δίωξης». Συνάγεται ωστόσο ότι η δίωξη περιλαμβάνει σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου, συμπεριλαμβανομένης της απειλής κατά της ζωής ή της ελευθερίας, καθώς και άλλες επιζήμιες μορφές σοβαρής βλάβης. Επίσης, δίωξη μπορεί να συνιστά η σώρευση ήσσονος σημασίας επιβλαβών πρακτικών. Η ηλικία, το φύλο, οι πεποιθήσεις, τα συναισθήματα και η ψυχολογική κατάσταση του αιτούντα άσυλο αποτελούν κρίσιμα στοιχεία για τον καθορισμό της δίωξης³⁷.

17. Η διακριτική μεταχείριση είναι κοινό στοιχείο των εμπειριών που βιώνουν οι LGBTI και σύμφωνα με βασικό κανόνα του προσφυγικού δικαίου συνιστά δίωξη όταν τα επίμαχα μέτρα, μεμονωμένα ή σωρευτικά, έχουν συνέπειες ουσιωδώς επιζήμιου χαρακτήρα για τον ενδιαφερόμενο³⁸. Η εξέταση των σχετικών ισχυρισμών του αιτούντα άσυλο, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν κινδυνεύει να υποστεί δίωξη, πρέπει να στηρίζεται σε αξιόπιστες, επικαιροποιημένες και σχετικές πληροφορίες για την κατάσταση στη χώρα καταγωγής του³⁹.

18. Δεν είναι αναγκαίο να έχουν βιώσει δίωξεις στο παρελθόν όλοι οι αιτούντες άσυλο LGBTI (βλέπε, κατωτέρω, παραγράφους 30-33 για τη διωκτική φύση της υποχρέωσης απόκρυψης της σεξουαλικής ταυτότητας και/ή της ταυτότητας του φύλου και την παράγραφο 57 για τα «επί τόπου» αιτήματα ασύλου). Η παρελθούσα δίωξη δεν αποτελεί προϋπόθεση για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Πράγματι, ο βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης πρέπει να στηρίζεται στην αξιολόγηση της κατάστασης στην οποία πρόκειται να εκτεθεί ο προσφεύγων στην περίπτωση της επιστροφής στη χώρα καταγωγής του⁴⁰. Δεν είναι αναγκαίο να αποδείξει ο ενδιαφερόμενος ότι οι αρχές

³⁵ Summary Conclusions – Gender-Related Persecution, παράγραφος 5, έγγραφο ανηρημένο σε: <http://www.unhcr.org/3baf2ef5d.pdf>

³⁶ Ibid., παράγραφοι 6 και 16.

³⁷ Υπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων, (στη συνέχεια «Εγχειρίδιο της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες»), παράγραφοι 51 έως 53 (ανηρημένο στην ελληνική σε: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3314.html>)

³⁸ Ibid, παράγραφοι 54–55.

³⁹ Molnar v. Canada (Minister of Citizenship and Immigration), 2005 FC 98, Canada, Federal Court, 21.1. 2005 (εφεξής «Molnar v. Canada»), απόφαση ανηρημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4fe81df72.html>.

⁴⁰ Βλέπε, για παράδειγμα, Bromfield v. Mukasey, US, 543 F.3d 1071, 1076-77 (9th Cir. 2008), 15.9. 2008, απόφαση ανηρημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/498b08a12.html>, RRT Case No. 1102877, [2012] RRTA 101,

της χώρας του γνώριζαν για το σεξουαλικό του προσανατολισμό και/ή για την ταυτότητα του φύλου του πριν αποφασίσει να διαφύγει αναζητώντας προστασία⁴¹.

19. Είναι πολυσύνθετος ο τρόπος συσχετισμού της συμπεριφοράς και των δραστηριοτήτων ενός προσώπου με το σεξουαλικό του προσανατολισμό ή την ταυτότητα του φύλου του. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός ή η ταυτότητα του φύλου μπορεί να μην εκδηλώνεται ή να εκφράζεται ή να αποκαλύπτεται με διάφορους τρόπους, περισσότερο ή λιγότερο εμφανείς, για παράδειγμα με την εμφάνιση, την ομιλία, τη συμπεριφορά, τις ενδυματολογικές επιλογές και τον τρόπο συμπεριφοράς. Είναι πιθανό να θεωρείται ασήμαντη κάποια δραστηριότητα που εκφράζει ή αποκαλύπτει το σεξουαλικό προσανατολισμό και / ή την ταυτότητα του φύλου. Ωστόσο, όλο το πρόβλημα έγκειται στις συνέπειες αυτής της συμπεριφοράς. Με άλλα λόγια, μια δραστηριότητα που σχετίζεται με το σεξουαλικό προσανατολισμό μπορεί απλώς να αποκαλύψει ή να εκθέσει τη στιγματισμένη ταυτότητα χωρίς να προκαλεί δίωξη ή να αποτελεί την αιτιολογική της βάση. Κατά την άποψη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, για την αξιολόγηση του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης είναι άνευ σημασίας η διάκριση μεταξύ των διαφόρων μορφών έκφρασης που αφορούν στο «σκληρό πυρήνα» του σεξουαλικού προσανατολισμού και εκείνων που ουδόλως συνδέονται με αυτόν⁴².

Δίωξη

20. Οι αιτούντες άσυλο που ανήκουν στην ομάδα LGBTI αναφέρονται συχνά σε απειλές σοβαρής βλάβης ή βίαιων συμπεριφορών. Γενικά, για την απόδειξη της δίωξης αρκεί η σωματική, ψυχολογική και σεξουαλική βία, συμπεριλαμβανομένου του βιασμού⁴³. Ειδικότερα, έχει αναγνωρισθεί ότι ο βιασμός αποτελεί μορφή βασανιστηρίων που προκαλεί «βαθιά ψυχολογικά τραύματα στο θύμα»⁴⁴. Επί-

Australia, Refugee Review Tribunal, 23.2. 2012, απόφαση ανηρτημένη σε:

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f8410a52.html>, σκέψη 91.

⁴¹ Εγχειρίδιο Ύπατης Αρμοστείας ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, παράγραφος 83.

⁴² Bundesrepublik Deutschland v. Y (C-71/11), Z (C-99/11), C-71/11 και C-99/11, CJEU, 5.9.2012, απόφαση ανηρτημένη σε : <http://www.unhcr.org/refworld/docid/505ace862.html>, σκέψη 62 - RT (Zimbabwe) and others v Secretary of State for the Home Department, [2012] UKSC 38, UK Supreme Court, 25 July 2012, απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/500fdacb2.html>, σκέψεις 75–76 (Lord Kerr) - UNHCR Statement on Religious Persecution and the Interpretation of Article 9(1) of the EU Qualification Directive και UNHCR, Secretary of State for the Home Department (Appellant) v. RT (Zimbabwe), SM (Zimbabwe) and AM (Zimbabwe) (Respondents) and the United Nations High Commissioner for Refugees (Intervener) - Case for the Intervener, 25.5.2012, Case No. 2011/0011, έγγραφο ανηρτημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4fc369022.html>, παράγραφος 12(9).

⁴³ Τα διεθνή ποινικά δικαστήρια με τη νομολογία τους έχουν διευρύνει την έννοια των εγκλημάτων της σεξουαλικής βίας με αποτέλεσμα ο βιασμός να περιλαμβάνει το στοματικό έρωτα και την κολπική ή πρωκτική διείσδυση με τη χρήση διαφόρων μέσων ή με οιοδήποτε μέρος του σώματος του δράστη. Βλέπε, για παράδειγμα, Prosecutor v. Anto Furundzija (Trial Judgment), IT-95-17/1-T, Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την Πρώην Γιουγκοσλαβία (ICTY), 10 December 1998, απόφαση ανηρτημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/40276a8a4.html>, σκέψη 185 - Prosecutor v. Dragoljub Kunarac, Radomir Kovac and Zoran Vukovic (Appeal Judgment), IT-96-23 & IT-96-23/1-A, ICTY, 12 June 2002, απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3debaafe4.html>, σκέψη 128. Βλέπε, επίσης, Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, Elements of Crimes, 2011, έγγραφο ανηρτημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4ff5dd7d2.html>, Άρθρα 7 (1) (ζ)-1 and 8(2)(β)(xxii)-1. Για νομολογία του προσφυγικού δικαίου, βλέπε, Ayala v. US Attorney General, US, No. 09-12113, (11th Cir. 2010), 7 May 2010 (εφεξής «Ayala v. US Attorney General»), απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4c6c04942.html>, όπου κρίθηκε ότι ο στοματικός έρωτας συνιστά δίωξη.

⁴⁴ Aydin κατά Τουρκίας, 57/1996/676/866, Συμβούλιο της Ευρώπης, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 15.9.1997, απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b7228.html>, σκέψη 83. Βλέπε, επίσης, HS (Homosexuals: Minors, Risk on Return) Iran v. Secretary of State for the Home Department [2005] UKAIT 00120, UK Asylum and Immigration Tribunal (AIT), 4.8.2005, απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47fdafef0.html>, όπου το Δικαστήριο χαρακτήρισε βασανιστήρια τη σεξουαλική επίθεση που υπέστη ο προσφεύγων ενόσω εκρατείτο, σκέψεις 57, 134; Arrêt n° 36 527, Βέλγιο: Conseil du Contentieux des Étrangers, 22.12.2009, απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dad94692.html>, όπου κρίθηκε ότι συνιστούν δίωξη τα βασανιστήρια και η σοβαρή παραβίαση της σωματικής ακεραιότητας που υπέστη ο προσφεύγων διαρκούς της κράτησης.

σης, έχει διαπιστωθεί ότι ο βιασμός αποτελεί μέσο «εκφοβισμού, απαξίωσης και εξευτελισμού, ταπείνωσης, διακριτικής μεταχείρισης, τιμωρίας, ελέγχου ή καταστροφής του ενδιαφερόμενου. Όπως και τα βασανιστήρια, ο βιασμός αποτελεί παραβίαση της προσωπικής αξιοπρέπειας»⁴⁵.

21. Για παράδειγμα, πολλές κοινωνίες συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν ως ασθένεια, πνευματική/ψυχική διαταραχή ή ηθικό παράπτωμα την ομοφυλοφιλία, την αμφιφυλοφιλία και/ή τις διεμφυλικές συμπεριφορές ή τα διεμφυλικά πρόσωπα και να υιοθετούν διάφορα μέτρα για την αλλαγή του σεξουαλικού προσανατολισμού και/ή της ταυτότητας του φύλου ενός προσώπου. Οι προσπάθειες για την εξαναγκασμένη αλλαγή του σεξουαλικού προσανατολισμού ή της ταυτότητας του φύλου ενός προσώπου μπορεί να συνιστούν βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση και εμπιρεύουν σοβαρές παραβιάσεις δικαιωμάτων του ανθρώπου, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια. Ακραία παραδείγματα που συνιστούν δίωξη είναι ο εξαναγκαστικός εγκλεισμός σε ίδρυμα, η εξαναγκασμένη αλλαγή φύλου με χειρουργική επέμβαση, η εξαναγκασμένη θεραπεία με ηλεκτροσόκ και η εξαναγκασμένη χορήγηση φαρμάκων ή ορμονικής θεραπείας⁴⁶. Το Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων ορίζει ότι αποτελεί μορφή βασανιστηρίων ή απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης η συμμετοχή σε ιατρικά και επιστημονικά πειράματα χωρίς της συναίνεση του ενδιαφερόμενου προσώπου⁴⁷. Συνιστά δίωξη, η χειρουργική επέμβαση για την «ομαλοποίηση» του σεξουαλικού προσανατολισμού και/ή της ταυτότητας του φύλου των διαφυλικών προσώπων, όταν δεν έχουν συναινέσει με ελεύθερη βούληση. Σε αυτές τις περιπτώσεις επιβάλλεται η διάκριση μεταξύ των χειρουργικών επεμβάσεων που προστατεύουν τη ζωή ή την υγεία και των χειρουργικών επεμβάσεων που εξυπηρετούν αισθητικούς σκοπούς ή την κοινωνική συμμόρφωση. Κατά την αξιολόγηση των σχετικών ισχυρισμών πρέπει να εξετάζεται ο εκούσιος χαρακτήρας της χειρουργικής επέμβασης ή της ιατρικής θεραπείας και εάν ο ενδιαφερόμενος συναίνεσε σε αυτήν με ελεύθερη βούληση⁴⁸.

22. Η κράτηση, συμπεριλαμβανομένου του εγκλεισμού σε ιατρικά ιδρύματα ή κέντρα ψυχολογικής θεραπείας, λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού και/ή της ταυτότητας του φύλου παραβιάζει τη

⁴⁵ The Prosecutor v. Jean-Paul Akayesu (Appeal Judgment), ICTR-96-4-A, Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για τη Ρουάντα, 1.6.2001, απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4084f42f4.html>, σκέψη 687

⁴⁶ Αρχές Yogyakarta, Αρχή 18: «Με την επιφύλαξη αντίθετων ταξινομήσεων, ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η ταυτότητα του φύλου δεν είναι ιατρικές παθήσεις και επομένως, δεν είναι καταστάσεις επιδεκτικές αντιμετώπισης, θεραπείας ή καταστολής». Βλέπε, επίσης, Alla Konstantinova Pitcherskaia v. Immigration and Naturalization Service, US, 95-70887, (9th Cir. 1997), 24.6. 1997 (εφεξής «Pitcherskaia v. INS»), απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4152e0fb26.html>.

⁴⁷ Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων, άρθρο 7, «... Ειδικότερα, κανένας δεν υποβάλλεται χωρίς την ελεύθερη συγκατάθεσή του σε ιατρικά ή επιστημονικά πειράματα». Για παράδειγμα, η Επιτροπή του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων και ο Ειδικός Απεσταλμένος του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας έχουν υποστηρίξει ότι παραβιάζει το άρθρο 7 του Συμφώνου οιαδήποτε εξέταση με την οποία άντρες που θεωρούνται ύποπτοι ομοφυλοφιλίας εξαναγκάζονται χωρίς τη θέλησή τους να υφίστανται πρωκτικό έλεγχο προκειμένου να αποδειχθεί ότι είναι ομοφυλόφιλοι. Βλέπε, επίσης, OHCHR, Report on Sexual Orientation and Gender Identity, παράγραφος 37.

⁴⁸ Βλέπε, Επιτροπή του ΟΗΕ για την Εξάλειψη των Διακρίσεων σε βάρος των Γυναικών, Ανακοίνωση No. 4/2004, 29.8. 2006, CEDAW/C/36/D/4/2004, απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4fdb288e2.html>, όπου κρίθηκε ότι η εξαναγκασμένη στέρωση παραβιάζει το δικαίωμα των γυναικών στη συναίνεση με αξιοπρέπεια και μετά από τεκμηριωμένη ενημέρωση, σκέψη 11.3. Για τη χειρουργική επέμβαση κατά τον τοκετό, γνώμονα αποτελεί το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, λαμβάνοντας υπόψη τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των γονέων του, των κηδεμόνων του ή άλλων προσώπων που κατά το νόμο είναι υπεύθυνα για τη φροντίδα τους (Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, άρθρο 3). Όταν ο επαναπροσδιορισμός του φύλου ή η επανορθωτική χειρουργική επέμβαση αντιμετωπίζεται σε μεταγενέστερο στάδιο της παιδικής ηλικίας «τα συμβαλλόμενα κράτη εγγυώνται στο παιδί που έχει ικανότητα διάκρισης, το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης της γνώμης του σχετικά με οποιοδήποτε θέμα που το αφορά, λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις του παιδιού ανάλογα με την ηλικία του και με το βαθμό της ωριμότητάς του» (Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, άρθρο 12(1)).

διεθνή απαγόρευση της αυθαίρετης στέρησης της προσωπικής ελευθερίας και συνιστά δίωξη⁴⁹. Επιπλέον, όπως επισημαίνει ο Ειδικός Απεσταλμένος του ΟΗΕ για τα Βασανιστήρια και Άλλους Τρόπους Σκληρής, Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας, είναι συνήθως αυστηρή η διαστρωμάτωση στις εγκαταστάσεις κράτησης και όσοι κατατάσσονται στις τελευταίες βαθμίδες, όπως είναι οι κρατούμενοι LGBTI, υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις. Οι διεμφυλικοί κρατούμενοι, δηλαδή οι άντρες που νοιώθουν γυναίκες, διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο να υποστούν σωματική και σεξουαλική κακοποίηση όταν δεν κρατούνται χωριστά από τους υπόλοιπους κρατούμενους⁵⁰. Επίσης, ο διοικητικός διαχωρισμός ή η κράτηση σε απομόνωση απλώς και μόνον επειδή ο κρατούμενος είναι LGBTI μπορεί να προκαλέσει σοβαρή ψυχολογική βλάβη⁵¹.

23. Κοινωνικές αξίες και κοινωνικοί κανόνες, συμπεριλαμβανομένων όσων αναφέρονται στην «τιμή της οικογένειας», σχετίζονται εν γένει άμεσα με τα αιτήματα ασύλου των προσώπων LGBTI. Ενδέχεται η «απλή» αποδοκιμασία από την οικογένεια ή τον κοινωνικό περίγυρο να μην ισοδυναμεί με δίωξη. Ωστόσο, μπορεί να πρόκειται για σημαντικό στοιχείο που επιβάλλεται να αξιολογηθεί στο πλαίσιο της εξέτασης του αιτήματος διεθνούς προστασίας. Ειδικότερα, συνιστά δίωξη η αποδοκιμασία από την οικογένεια ή τον κοινωνικό περίγυρο που εκδηλώνεται με απειλές σοβαρής σωματικής βίας ακόμα και με δολοφονία από τον οικογενειακό ή ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο, που πραγματώνονται στο όνομα της «τιμής»⁵². Άλλες μορφές δίωξης είναι ο αναγκαστικός γάμος ή ο γάμος ανήλικων, η αναγκαστική εγκυμοσύνη και / ή ο συζυγικός βιασμός (για το βιασμό, βλέπε ανωτέρω, στην παράγραφο 20). Στις περιπτώσεις ασύλου που αφορούν στο σεξουαλικό προσανατολισμό και/ή στην ταυτότητα του φύλου, αυτές οι μορφές δίωξης αποτελούν μέσο άρνησης ή «διόρθωσης» της μη συμμόρφωσης των ενδιαφερομένων προσώπων. Οι λεσβίες ή οι αμφιφυλόφιλες γυναίκες και τα διεμφυλικά πρόσωπα διατρέχουν ιδιαίτερο κίνδυνο λόγω των γενικευμένων γενετήσιων ανισοτήτων, που περιορίζουν την αυτονομία της λήψης αποφάσεων για τη σεξουαλικότητα, την αναπαραγωγή και την οικογενειακή ζωή⁵³.

24. Ενδέχεται επίσης τα πρόσωπα LGBTI να αδυνατούν να απολαύσουν το σύνολο των δικαιωμάτων του ανθρώπου σε υποθέσεις που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του ιδιωτικού και του οικογενειακού δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των υποθέσεων κληρονομικής διαδοχής και της επιμέλειας, του δικαιώματος επικοινωνίας με τα παιδιά και των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων⁵⁴. Μπορεί επίσης να περιορίζονται τα δικαιώματά τους στην ελευθερία της έκφρασης, του συνεταίριζεσθαι και του συ-

⁴⁹ Βλέπε, UN Working Group on Arbitrary Detention, Γνωμοδοτήσεις No. 22/2006 για το Καμερούν και No. 42/2008 για την Αίγυπτο: A/HRC/16/47, Παράρτημα , παράγραφος 8(e). Βλέπε, επίσης, Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, “Κατευθυντήριες Οδηγίες σχετικά με τα εφαρμοστέα κριτήρια και πρότυπα που αφορούν την κράτηση των αιτούντων άσυλο και εναλλακτικά της κράτησης μέτρα» 2012, (εφεξής «Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες για την Κράτηση των Αιτούντων Άσυλο»), ανηρτημένες σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/503489533b8.html>.

⁵⁰ OHCHR, Report on Sexual Orientation and Gender Identity, παράγραφος 34.

⁵¹ Όπως σημειώνεται στις Κατευθυντήριες Οδηγίες για την Κράτηση των Αιτούντων Άσυλο «η απομόνωση δεν θεωρείται αποδεκτός τρόπος αντιμετώπισης ή προστασίας αυτών των ατόμων», παράγραφος 65.

⁵² Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ και η Διαμερικανική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου έχουν αποφανθεί ότι η παράλειψη του κράτους να αντιμετωπίσει τις απειλές θανάτου αποτελεί παραβίαση του δικαιώματος στη ζωή. Βλέπε, επίσης, RRT Case No. 0902671, [2009] RRTA 1053, Australia, Refugee Review Tribunal, 19.11.2009, απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b57016f2.html>, με την οποία κρίθηκε ότι «είναι πραγματική και συνιστά σοβαρή βλάβη ... με την έννοια ότι είναι προμελετημένη και εσκεμμένη και συνιστά δίωξη για έναν από τους λόγους στην Σύμβαση η πιθανότητα να αντιμετωπίσει ο προσφεύγων σοβαρή βλάβη, ενδεχομένως το θάνατο λόγω εγκλήματος τιμής, στην περίπτωση που επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του άμεσα ή στο ευλόγως εγγύς μέλλον». Βλέπε, επίσης, Muckette v. Minister of Citizenship and Immigration, 2008 FC 1388, Canada, Federal Court, 17.12.2008, απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4989a27e2.html>. Η υπόθεση παραπέμφθηκε για νέα κρίση στο δικαστήριο που είχε εκδώσει την προσβαλλόμενη απόφαση επειδή «είχε παραλείψει να εξετάσει εάν ήσαν πραγματικές οι απειλές θανάτου και πράγματι τις απέρριψε γιατί ουδείς είχε αποπειραθεί να σκοτώσει τον προσφεύγοντα».

⁵³ OHCHR, Report on Sexual Orientation and Gender Identity, παράγραφος 66.

⁵⁴ Ibid, παράγραφοι 68–70.

νέρχεται⁵⁵. Επίσης, ενδέχεται να μην έχουν πρόσβαση σε μια σειρά οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, ιδίως στο δικαίωμα στη στέγη, στην εκπαίδευση⁵⁶ και στη φροντίδα της υγείας⁵⁷. Μπορεί να παρακωλύεται η πρόσβαση στο σχολείο σε νεαρά πρόσωπα LGBTI, που ενδέχεται να είναι θύματα παρενόχλησης και εκφοβισμού και/ή αποβολής. Ο εξοστρακισμός από την κοινότητα μπορεί να έχει καταστροφικές επιπτώσεις στην ψυχική υγεία των ενδιαφερομένων, ειδικά εάν είναι μακροχρόνιος και πραγματώνεται σε συνθήκες ατιμωρησίας και αδιαφορίας. Ανάλογα με τις προσωπικές περιστάσεις κάθε υπόθεσης, το σωρευτικό αποτέλεσμα αυτών των περιορισμών στην άσκηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου μπορεί να συνιστά δίωξη.

25. Τα πρόσωπα LGBTI μπορεί επίσης να αντιμετωπίζουν διακρίσεις στην πρόσβαση στην απασχόληση και στη διατήρηση της θέσης τους στην αγορά εργασίας⁵⁸. Η έκθεση του σεξουαλικού προσανατολισμού και/ή της ταυτότητας του φύλου στο χώρο εργασίας ενέχει τον κίνδυνο της παρενόχλησης, του εξευτελισμού ή της απόλυσης. Ειδικότερα, η απώλεια της εργασίας, συχνά συσχετιζόμενη με την έλλειψη στέγης και οικογενειακού υποστηρικτικού περιβάλλοντος, ενδέχεται να εξωθήσει τα διαφυλικά πρόσωπα στην εκπόρνευση και στην έκθεσή τους σε καταστάσεις που ενέχουν κινδύνους για τη σωματική τους ακεραιότητα και την υγεία τους. Γενικά η απόλυση δεν θεωρείται δίωξη, ακόμη και αν διακριτικής φύσης ή άδικη. Ωστόσο, μπορεί να συνιστά δίωξη εάν ο ενδιαφερόμενος αποδείξει ότι ως πρόσωπο LGBTI είναι εξαιρετικά απίθανο να έχει πρόσβαση σε αμειβόμενη απασχόληση στη χώρα καταγωγής του⁵⁹.

Νομοθεσία που ποινικοποιεί τις σχέσεις μεταξύ προσώπων ίδιου φύλου

26. Πολλές λεσβίες, ομοφυλόφιλοι ή αμφιφυλόφιλοι κατάγονται από χώρες που ποινικοποιούν τις συναινετικές σχέσεις μεταξύ προσώπων του ίδιου φύλου. Δεν αμφισβητείται ότι παρόμοια ποινική νομοθεσία παραβιάζει την αρχή της ίσης μεταχείρισης και τους διεθνείς κανόνες προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου⁶⁰. Είναι προφανές ότι είναι διωκτικού χαρακτήρα η άσκηση ποινικής δίωξης ή η καταδίκη σε ποινές όπως είναι η θανατική ποινή, η φυλάκιση ή η σοβαρή σωματική τιμωρία, συμπεριλαμβανομένου του μαστιγώματος⁶¹.

⁵⁵ Ibid, paras. 68–70.

⁵⁶ Ibid, paras. 68–70.

⁵⁷ Ibid, paras. 68–70.

⁵⁸ Ibid, paras. 68–70.

⁵⁹ USCIS, Guidance for Adjudicating LGBTI Claims, p. 23. Βλέπε, επίσης, Kadri v. Mukasey, US, Nos. 06-2599 & 07-1754, (1st Cir. 2008), 30.9.2008, απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/498b0a212.html>. Η υπόθεση παραπέμφθηκε για νέα κρίση ενώπιον του δικαστηρίου που είχε εκδώσει την προσβαλλόμενη απόφαση προκειμένου να εξεταστεί το κριτήριο της οικονομικής δίωξης με αναφορά στην απόφαση In re T-Z-, 24 I & N. Dec. 163 (US Board of Immigration Appeals, 2007), που έκρινε ότι «μπορεί να συνιστά δίωξη η μη σωματική βία ή ο μη σωματικός πόνος ... όπως είναι η οσκεμμένη επιβολή σοβαρών οικονομικών στερήσεων ή η στέρηση της ελευθερίας, της τροφής, της στέγης, της απασχόλησης ή άλλων βασικών για τη ζωή αγαθών».

⁶⁰ Βλέπε, για παράδειγμα, Toonen v. Australia, ανωτέρω υποσημείωση 11, με την οποία κρίθηκε ότι ο νόμος περί σοδομισμού στο οικείο κράτος παραβιάζει το δικαίωμα στη ιδιωτική ζωή και το δικαίωμα στην ισότητα ενώπιον του νόμου.

⁶¹ Ευρωπαϊκή Ένωση, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13.12.2011 σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (αναδιατύπωση) (εφεξής «Οδηγία ΕΕ για την Αναγνώριση»), άρθρο 9, COC and Vrije Universiteit Amsterdam, Fleeing Homophobia, Asylum Claims Related to Sexual Orientation and Gender Identity in Europe, September 2011 (εφεξής «Fleeing Homophobia Report») έγγραφο ανηρτημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4ebba7852.html>, σελίδες 22–24. Βλέπε, επίσης, Απόφαση n° 50 966, Belgium, Conseil du Contentieux des Etrangers, 9.11.2010, ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dad967f2.html>, όπου για την περίπτωση λεσβίας το Δικαστήριο απεφάνθη ότι η ποινή φυλάκισης, που κυμαίνεται από ένα έως πέντε έτη, για ομοφυλοφιλική συμπεριφορά και η επιβολή προστίμου 100.000 έως 1.500.000 φράγκων Σενεγάλης καθώς και η ομοφοβική στάση της κοινωνίας αποτελούν επαρκή βάση για να τεκμηριωθεί δίωξη, δεδομένων των περιστάσεων που επικαλείται η προσφεύγουσα, σκέψεις 5.7.1.

27. Οι ποινικοί νόμοι που απαγορεύουν τις σχέσεις μεταξύ προσώπων του ίδιου φύλου μπορεί να δημιουργήσουν συνθήκες ανυπόφορες και, άρα, να συνιστούν δίωξη, για τις λεσβίες, τους ομοφυλόφιλους και τους αμφιφυλόφιλους είτε εφαρμόζονται σπανίως, είτε εφαρμόζονται με μη συστηματικό τρόπο είτε παραμένουν ανεφάρμοστοι. Ανάλογα με την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα, η ποινικοποίηση των σχέσεων μεταξύ προσώπων του ίδιου φύλου μπορεί να δημιουργήσει ή να επιδεινώσει ένα καταπιεστικό περιβάλλον μισαλλοδοξίας και να πυροδοτήσει απειλή άσκησης ποινικών διώξεων σε βάρος των ενδιαφερομένων. Οι εθνικές αρχές ή μη κρατικοί φορείς μπορεί να χρησιμοποιούν την προαναφερόμενη νομοθεσία ως μέσο εκβιασμού και εκφοβισμού των ενδιαφερομένων. Επίσης, η ποινικοποίηση των σχέσεων μεταξύ προσώπων του ίδιου φύλου μπορεί να ενθαρρύνει την πολιτική ρητορεία που εκθέτει τις λεσβίες, τους ομοφυλόφιλους και τους αμφιφυλόφιλους σε κίνδυνο βλάβης διωκτικής φύσης. Τέλος, μπορεί να εμποδίζει τους ενδιαφερόμενους να αναζητούν την προστασία των κρατικών αρχών και να την απολαμβάνουν.

28. Σε παρόμοιες περιπτώσεις η αξιολόγηση του «βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης» πρέπει να στηρίζεται στα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης και να επικεντρώνεται στις προσωπικές περιστάσεις του ενδιαφερόμενου αιτούντα άσυλο. Σχετικά, επιβάλλεται η μελέτη του νομικού συστήματος της χώρας καταγωγής του, συμπεριλαμβανομένων κάθε σχετικής νομικής διάταξης, της ερμηνείας της, της εφαρμογής της και των πραγματικών συνεπειών της για τον ενδιαφερόμενο⁶². Το στοιχείο του «φόβου» δεν αφορά μόνο στα πρόσωπα στο οποία ήδη εφαρμόσθηκε η σχετική νομοθεσία. Αφορά επίσης και στα πρόσωπα που επιθυμούν να αποφύγουν την εφαρμογή της. Όταν οι διαθέσιμες πληροφορίες για τη χώρα καταγωγής δεν επιτρέπουν την επαλήθευση της πραγματικής εφαρμογής της σχετικής νομοθεσίας ή του εύρους της εφαρμογής της, η ύπαρξη ενός γενικευμένου ομοφοβικού κλίματος μπορεί να αποτελεί απόδειξη της δίωξης που υφίστανται τα πρόσωπα LGBTI.

29. Ακόμη και όταν ειδικές διατάξεις νόμων δεν ποινικοποιούν τις συναινετικές σχέσεις μεταξύ προσώπων του ίδιου φύλου νόμοι γενικής εφαρμογής, για παράδειγμα όσοι ρυθμίζουν ζητήματα των χρηστών ηθών ή της δημόσιας τάξης (σε πρόσωπα που περιφέρονται ασκόπως σε συγκεκριμένους χώρους), μπορεί να εφαρμόζονται με τρόπο επιλεκτικό και μεροληπτικό σε βάρος των προσώπων LGBTI, καθιστώντας αφόρητη τη ζωή τους και επομένως συνιστώντας δίωξη⁶³.

Η απόκρυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού και/ή της ταυτότητας του φύλου

30. Συχνά, τα πρόσωπα LGBTI δεν δημοσιοποιούν πτυχές ή εκδηλώσεις σημαντικού μέρους της ζωής τους. Πολλά δεν ζουν ως LGBTI στη χώρα καταγωγής τους και κάποια ενδέχεται να μην έχουν αναπτύξει κάποια στενή σχέση. Επίσης, καταστέλλουν το σεξουαλικό τους προσανατολισμό και/ή την ταυτότητα του φύλου τους για να αποφύγουν τις σοβαρές συνέπειες της αποκάλυψης αυτής της πτυχής της ζωής τους, συμπεριλαμβανομένων των κινδύνων των σκληρών ποινικών διώξεων, των εφόδων στην οικογενειακή τους εστία, της διακριτικής μεταχείρισης, της αποδοκιμασίας της κοινωνίας ή του αποκλεισμού από την οικογένεια.

31. Δεν αποτελεί βάσιμο λόγο απόρριψης της αίτησης διεθνούς προστασίας η δυνατότητα των ενδιαφερομένων να αποφύγουν τη δίωξη αποκρύπτοντας το σεξουαλικό τους προσανατολισμό ή την ταυτότητα του φύλου ή τηρώντας «διακριτική στάση» ή διαβιώντας σε παρόμοιες συνθήκες. Όπως επιβεβαιώνει η νομολογία πολλών εννόμων τάξεων, δεν μπορεί να μην αναγνωρίζεται ο καθεστώς του πρόσφυγα με το σκεπτικό ότι ο ενδιαφερόμενος άλλαξε ή απέκρυψε την ταυτότητά του, τις πεποιθή-

Ομοίως, η απόφαση n° 50 967, Belgium, Conseil du Contentieux des Etrangers, 9.11.2010, ανητημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dad97d92.html>, που έκρινε υπόθεση ομοφυλόφιλου άντρα.

⁶² Υπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Εγχειρίδιο, παράγραφος 45.

⁶³ RRT Case No. 1102877, [2012] RRTA 101, Australia, Refugee Review Tribunal, 23.2.2012, ανητημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f8410a52.html>, σκέψεις 89, 96 και RRT Case No. 071862642, [2008] RRTA 40, Australia: Refugee Review Tribunal, 19.2.2008, ανητημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4811a7192.html>.

σεις του ή τα χαρακτηριστικά του προκειμένου να αποφύγει τη δίωξη⁶⁴. Όπως όλοι οι άνθρωποι, τα πρόσωπα LGBTI έχουν δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης και του συνεταιρίζεσθαι⁶⁵.

32. Δυνάμει της ανωτέρω αρχής το ερώτημα που τίθεται είναι ποια κατάσταση πρόκειται να αντιμετωπίσει ο αιτών άσυλο εάν αναγκαστεί να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του. Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα απαιτεί εξειδικευμένη εξέταση που στοχεύει να καθορίσει τι μπορεί να συμβεί στον αιτούντα άσυλο εάν επιστρέψει στη χώρα καταγωγής ή συνήθους διαμονής του και αν η κατάσταση που πρόκειται να αντιμετωπίσει ισοδυναμεί με δίωξη. Το ερώτημα δεν είναι αν, όντας διακριτικός, ο αιτών άσυλο μπορεί να ζήσει σε αυτήν τη χώρα χωρίς αρνητικές συνέπειες. Είναι εξίσου σημαντικό να σημειωθεί ότι με την πάροδο του χρόνου ενδέχεται να μεταβληθούν οι συνθήκες που απέτρεψαν τον κίνδυνο της βλάβης και να μην είναι πλέον εφικτό να αποκρύπτει το σεξουαλικό του προσανατολισμό και/ή την ταυτότητα του φύλου. Επίσης, ο κίνδυνος της αποκάλυψης ενδέχεται να μην εξαρτάται αποκλειστικά από τη δική του συμπεριφορά. Είναι υπαρκτός ο κίνδυνος της αποκάλυψης παρά τη θέλησή του, για παράδειγμα, κατά τύχη, όταν υπάρχουν έντονες φήμες ή υπόνοιες⁶⁶. Επίσης, είναι εξίσου σημαντικό να αναγνωρίζεται ότι ακόμη και όταν αποκρύπτουν το σεξουαλικό τους προσανατολισμό ή την ταυτότητα του φύλου τους, τα πρόσωπα LGBTI μπορεί να εκτίθενται στον κίνδυνο της αποκάλυψης και των συνεπαγόμενων βλαβών επειδή δεν ακολουθούν τους υφιστάμενους κοινωνικούς κανόνες (για παράδειγμα επειδή δεν παντρεύονται και δεν αποκτούν παιδιά). Εν απουσία ορισμένων δραστηριοτήτων ή συμπεριφορών που είναι εν γένει αναμενόμενες αναδεικνύεται η διαφορετικότητα των προσώπων LGBTI με αποτέλεσμα να εκτίθενται στον κίνδυνο της βλάβης⁶⁷.

33. Η ανάγκη της απόκρυψης του σεξουαλικού προσανατολισμού και/ή της ταυτότητας του φύλου μπορεί να προκαλέσει σημαντικές ψυχολογικές και άλλες βλάβες. Οι στάσεις, κανόνες και αξίες διακριτικής μεταχείρισης και αποδοκιμασίας μπορεί να έχουν σοβαρές επιπτώσεις στη ψυχική και σωματική υγεία των προσώπων LGBTI⁶⁸ και, σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να δημιουργούν αφόρητη

⁶⁴ Για παράδειγμα, HJ and HT, ανωτέρω υποσημείωση 30, UNHCR, HJ and HT, ανωτέρω υποσημείωση 30, παράγραφοι 26–33, S395/2002, ανωτέρω υποσημείωση 31, Refugee Appeal No. 74665, ανωτέρω υποσημείωση 31, Karouni, ανωτέρω υποσημείωση 32, KHO:2012:1, Φινλανδία, Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, 13.1.2012, απόφαση ανητημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f3cdf7e2.html>. Βλέπε επίσης, Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, «Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Συμμετοχή σε Ιδιαίτερη Κοινωνική Ομάδα στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων», 7.5.2002, HCR/GIP/02/02 (εφεξής «Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Συμμετοχή σε Ιδιαίτερη Κοινωνική Ομάδα»), ανητημένες σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3d36f23f4.html>, παράγραφοι 6 και 12, Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, «Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Θρησκεία ως λόγο φόβου δίωξης στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων», 28.4.2004, HCR/GIP/04/06, (εφεξής «Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Θρησκεία»), ανητημένες σε: <http://www.refworld.org/docid/4090f9794.html>, παράγραφος 13, UNHCR, Secretary of State for the Home Department (Appellant) v. RT (Zimbabwe), SM (Zimbabwe) and AM (Zimbabwe) (Respondents) and the United Nations High Commissioner for Refugees (Intervener) - Case for the Intervener, 25.5.2012, 2011/0011, έγγραφο ανητημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4fc369022.html>, παράγραφος 9.

⁶⁵ Όπως επεσήμανε το Ανώτατο Δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου στην υπόθεση HJ and HT, ανωτέρω υποσημείωση 30: « η αρχή που διέπει τη Σύμβαση είναι ... ότι οι άνθρωποι πρέπει να μπορούν να ζουν ελεύθερα, χωρίς να φοβούνται ότι μπορεί να υποστούν σοβαρή ή διαρκή βλάβη επειδή είναι, για παράδειγμα, μαύροι ή οι απόγονοι ενός δικτάτορα ή ομοφυλόφιλοι. Κατά συνέπεια, ελλείψει οιασδήποτε ένδειξης για το αντίθετο, πρέπει να είναι ελεύθεροι να ζουν χωρίς να κρύβονται και χωρίς να φοβούνται ότι κινδυνεύουν να υποστούν διώξεις. Επιτρέποντάς τους να ζουν ελεύθερα και χωρίς αυτόν το φόβο, το κράτος υποδοχής τους παρέχει την προστασία που αναπληρώνει αυτή που όφειλε να τους παράσχει το κράτος καταγωγής τους», σκέψη 53.

⁶⁶ S395/2002, ανωτέρω υποσημείωση 31, παράγραφοι 56–58.

⁶⁷ SW (lesbians - HJ and HT applied) Jamaica v. Secretary of State for the Home Department, UK, CG [2011] UKUT 00251(IAC), Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), 24.6.2011, απόφαση ανητημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e0c3fae2.html>.

⁶⁸ Η διακριτική μεταχείριση των προσώπων LGBTI έχει συσχετισθεί με προβλήματα της ψυχικής υγείας. Έρευνες αναδεικνύουν ότι στις κοινότητες των λεσβίων, ομοφυλόφιλων και αμφιφυλόφιλων η εσωτερικευμένη αρνητική στάση προς την ετεροφυλία σχετίζεται με τα προβλήματα της αυτοεκτίμησης, της κατάθλιψης, της ψυχολογικής και ψυχοκοινωνικής θλίψης, της σωματικής υγείας, της οικειότητας, της κοινωνικής στήριξης, της ποιότητας των σχέσεων

κατάσταση που συνιστά δίωξη⁶⁹. Πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και να αξιολογούνται, ακόμη και μακροπρόθεσμα, τα συναισθήματα της άρνησης, του άγχους, της ντροπής, της απομόνωσης, ακόμη και της αυτό-καταστροφής που μπορεί να προκαλεί η αδυναμία της εκδήλωσης της σεξουαλικότητας ή της ταυτότητας του φύλου.

Όργανα δίωξης

34. Ο ορισμός του πρόσφυγα αναγνωρίζει τις διώξεις που προέρχονται από κρατικά και μη κρατικά όργανα. Η δίωξη προέρχεται από το κράτος όταν, για παράδειγμα, ποινικοποιεί τις συναινετικές σχέσεις μεταξύ προσώπων του ίδιου φύλου και επιβάλλει την εφαρμογή των διατάξεων των σχετικών νόμων ή όταν υπάλληλοι του κράτους ή πρόσωπα που τελούν υπό τον έλεγχό του, όπως είναι η αστυνομία ή οι ένοπλες δυνάμεις, προκαλούν την κρίσιμη βλάβη. Επίσης, μπορεί να θεωρηθεί κρατική η δίωξη που συνίσταται σε μεμονωμένες πράξεις «αδίστακτων» υπαλλήλων, ειδικά όταν ανήκουν στην αστυνομία ή σε άλλους φορείς εξουσίας που έχουν ως αποστολή την προστασία των πολιτών⁷⁰.

35. Η απειλή της δίωξης που προέρχεται από μη κρατικούς φορείς αποδεικνύεται στις περιπτώσεις όπου το κράτος είναι ανίκανο ή απρόθυμο να προστατεύσει τους πολίτες από την επαπειλούμενη βλάβη. Οι μη κρατικοί φορείς, συμπεριλαμβανομένων των μελών της οικογένειας, των γειτόνων, ή της ευρύτερης κοινότητας, μπορεί να εμπλέκονται αμέσως ή εμμέσως σε διωκτικές πράξεις, συμπεριλαμβανομένων του εκφοβισμού, της παρενόχλησης, της ενδοοικογενειακής βίας ή άλλων μορφών σωματικής, ψυχολογικής ή σεξουαλικής βίας. Σε ορισμένες χώρες, ένοπλες ή βίαιες ομάδες, όπως είναι οι παραστρατιωτικές και οι ανταρτικές ομάδες καθώς και συμμορίες και επιτροπές αυτό-προστασίας⁷¹ μπορεί να στοχοποιούν ειδικά τα πρόσωπα LGBTI.

36. Στις περιπτώσεις όπου οι φορείς της δίωξης είναι μη κρατικά όργανα, η κρατική προστασία από τον επικαλούμενο κίνδυνο πρέπει να είναι διαθέσιμη και πραγματική⁷². Η κρατική προστασία θεωρείται ως μη διαθέσιμη και αναποτελεσματική όταν για παράδειγμα η αστυνομία δεν ανταποκρίνεται στα αιτήματα προστασίας ή όταν οι αρχές αρνούνται να διερευνήσουν, να ασκήσουν ποινική δίωξη ή να τιμωρήσουν τους δράστες (μη κρατικούς) της βίας που στρέφεται κατά των προσώπων LGBTI με την προσήκουσα επιμέλεια⁷³. Ανάλογα με την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα καταγωγής, η νομοθεσία που ποινικοποιεί τις σχέσεις μεταξύ προσώπων του ίδιου φύλου αποτελεί κατ' αρχήν ένδει-

και της επαγγελματικής εξέλιξης. Βλέπε, APA, «Practice Guidelines for LGB Clients, Guidelines for Psychological Practice with Lesbian, Gay, and Bisexual Clients» (εφεξής «APA, Practice Guidelines for LGB Clients»), έγγραφο ανηρημένο σε: <http://www.apa.org/pi/lgbt/resources/guidelines.aspx?item=3>.

⁶⁹ Pathmakanthan v. Holder, US, 612 F.3d 618, 623 (7th Cir. 2010), απόφαση ανηρημένη σε:

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/4d249efa2.html>.

⁷⁰ Βλέπε, Ayala v. US Attorney General, ανωτέρω υποσημείωση 42. Κρίθηκε ότι συνιστά δίωξη λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού η μεταχείριση που υπέστη ο προσφεύγων από μια ομάδα αστυνομικών (ληστεία και σεξουαλική επίθεση).

⁷¹ P.S., a/k/a S.J.P., v. Holder, Attorney General, US, No. 09-3291, Agency No. A99-473-409, (3rd Cir. 2010), 22.6.2010, απόφαση ανηρημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4fbf263f2.html>, που αφορά στη στοχοποίηση ομοφυλόφιλου άντρα από μη κρατική ένοπλη ομάδα. Βλέπε, επίσης, RRT Case No. N98/22948, [2000] RRTA 1055, Australia, Refugee Review Tribunal, 2.11.2000, απόφαση ανηρημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b7a97fd2.html>, με την οποία κρίθηκε ότι ο προσφεύγων κινδύνευε να υποστεί δίωξη από ομάδες της πολιτοφυλακής. Ο χαρακτηρισμός των φτωχών ομοφυλόφιλων ως «σκουπιδιών» τους εκθέτει στον κίνδυνο των «κοινωνικών εκκαθαρίσεων».

⁷² Υπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Εγχειρίδιο, παράγραφοι 97-101, UN Human Rights Committee, General Comment no. 31 [80], The nature of the general legal obligation imposed on States Parties to the Covenant, 26.5.2004, CCPR/C/21/Rev.1/Add.13, έγγραφο ανηρημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/478b26ae2.html>, παράγραφοι 8, 15-16, CEDAW, General Recommendation No. 28 on the Core Obligations of States Parties under Article 2 of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, 19.10.2010, CEDAW/C/2010/47/GC.2, έγγραφο ανηρημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4d467ea72.html>, παράγραφος 36.

⁷³ Βλέπε, για παράδειγμα, UK Home Office, «Sexual Orientation Issues in the Asylum Claim», 6.10.2011, έγγραφο ανηρημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4eb8f0982.html>, σελίδα 6.

ξη της απουσίας κάθε προστασίας των λεσβιών, ομοφυλόφιλων και αμφιφυλόφιλων. Όταν η χώρα καταγωγής έχει υιοθετήσει παρόμοια νομοθεσία, είναι κατ' αρχήν παράλογο να αναμένεται ότι ο αιτών άσυλο επιδιώκει την προστασία του κράτους από βλάβη που στηρίζεται σε μια συμπεριφορά, που σύμφωνα με το νόμο, είναι εγκληματική πράξη. Σε παρόμοιες περιπτώσεις, και ελλείψει αντίθετων στοιχείων, θα πρέπει να θεωρείται ότι η χώρα καταγωγής του ενδιαφερόμενου αδυνατεί ή δεν επιθυμεί να τον προστατεύσει⁷⁴. Όπως και στα υπόλοιπα αιτήματα ασύλου, ο αιτών άσυλο δεν υποχρεούται να αποδείξει ότι αναζήτησε την προστασία των αρχών πριν διαφύγει από τη χώρα του. Απεναντίας, οφείλει να αποδείξει ότι δεν μπορεί να απολαμβάνει ή ότι είναι απίθανο να απολαμβάνει πραγματική προστασία στην περίπτωση της επιστροφής στη χώρα καταγωγής του.

37. Η βελτίωση της νομικής και κοινωνικό-οικονομικής κατάστασης των LGBTI, της διαθεσιμότητας και της αποτελεσματικότητας της κρατικής προστασίας στη χώρα καταγωγής επιβάλλεται να αξιολογείται προσεκτικά με βάση αξιόπιστες και επικαιροποιημένες πληροφορίες. Οι μεταρρυθμίσεις δεν θα πρέπει να είναι προσωρινής φύσης. Οι μεταρρυθμίσεις που ακολουθούν την κατάργηση των νόμων που ποινικοποιούν τις σχέσεις μεταξύ προσώπων του ίδιου φύλου ή η υιοθέτηση άλλων θετικών μέτρων ενδέχεται να μην επηρεάζουν άμεσα ή στο εγγύς μέλλον τον τρόπο με τον οποίον η κοινωνία αντιμετωπίζει τα πρόσωπα με διαφορετικές σεξουαλικές προτιμήσεις και / ή ταυτότητα φύλου⁷⁵. Στοιχεία, όπως είναι η νομοθεσία καταπολέμησης των διακρίσεων, η λειτουργία οργανώσεων LGBTI ή η διοργάνωση εκδηλώσεων για τα πρόσωπα LGBTI, δεν πλήττει κατ' ανάγκη τη βασιμότητα του φόβου των ενδιαφερομένων αιτούντων άσυλο⁷⁶. Ενδέχεται η κοινωνική συμπεριφορά να μην είναι σύμφωνη με το νόμο και οι προκαταλήψεις να είναι παγιωμένες, οπότε δεν αποσοβείται ο κίνδυνος όταν οι αρχές αδυνατούν να εφαρμόσουν την προστατευτική νομοθεσία⁷⁷. Είναι αναγκαίο να διαπιστώνεται ότι έχει πράγματι αλλάξει η αντιμετώπιση των προσώπων LGBTI. Δεν αρκούν οι νομοθετικές μεταρρυθμίσεις. Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητο να αναλύονται οι περιστάσεις κάθε υπόθεσης αιτήματος ασύλου σε εξατομικευμένη βάση.

Γ. Ο αιτιώδης σύνδεσμος («για λόγους»)

38. Όπως ισχύει και για τους άλλους τύπους αιτήσεων ασύλου, ο βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης πρέπει να οφείλεται σε έναν ή περισσότερους από τους πέντε λόγους που απαριθμεί ο ορισμός του πρόσφυγα του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951. Ο λόγος της Σύμβασης πρέπει να συμβάλλει στη δημιουργία του βάσιμου φόβου δίωξης χωρίς να απαιτείται να είναι η μοναδική ούτε η κύρια αιτία.

39. Οι δράστες μπορεί να προσπαθούν να εξορθολογήσουν τη βία που ασκούν στα πρόσωπα LGBTI επικαλούμενοι την πρόθεσή τους να «διορθώσουν», να «θεραπεύσουν» ή να «φροντίσουν» τον ενδι-

⁷⁴ UNHCR, Summary Conclusions of Roundtable, para. 8.

⁷⁵ RRT Case No. 0905785, [2010] RRTA 150, Australia, Refugee Review Tribunal, 7.3.2010, απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4c220be62.html>, με την οποία κρίθηκε ότι είναι απίθανο να έχει άμεσες συνέπειες στον τρόπο με τον οποίον η κοινωνία αντιμετωπίζει την ομοφυλοφιλία, η αποποινικοποίηση των ομοφυλοφιλικών πράξεων, σκέψη 88.

⁷⁶ USCIS, Guidance for Adjudicating LGBTI Claims, p. 25. Βλέπε, επίσης, Guerrero v. Canada (Minister of Citizenship and Immigration), 2011 FC 860, Canada, Federal Court, 8.7., απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4fa952572.html>, όπου επισημαίνεται ότι η λειτουργία μη κυβερνητικών οργανώσεων με αποστολή την καταπολέμηση των διακρίσεων που στηρίζονται στο σεξουαλικό προσανατολισμό είναι ένα από τα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όταν εξετάζεται η κατάσταση που επικρατεί στη χώρα καταγωγής.

⁷⁷ Βλέπε, Απόφαση No. 616907, K, France, Cour nationale du droit d'asile, 6.4.2009, συνοπτική παρουσίαση της απόφασης σε: Contentieux des réfugiés: Jurisprudence du Conseil d'État et de la Cour nationale du droit d'asile - Année 2009, 26.10.2010, έγγραφο ανηρτημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dad9db02.html>, σελίδες 61-62 με την οποία αναγνωρίστηκε το καθεστώς του πρόσφυγα σε ομοφυλόφιλο άντρα προερχόμενο από χώρα όπου παρότι απαγορεύτηκε με νόμο το 2004 κάθε διακριτική μεταχείριση λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού, όσοι εκδήλωναν την ομοφυλοφιλία τους δημοσίως υφίσταντο συστηματική κακοποίηση και διακριτική μεταχείριση χωρίς να έχουν τη δυνατότητα να απολαμβάνουν την προστασία των αρχών.

αφερόμενο⁷⁸. Η πρόθεση ή το κίνητρο του διώκτη μπορεί να είναι σημαντικό στοιχείο για την τεκμηρίωση του «αιτιώδους συνδέσμου», αλλά δεν αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση⁷⁹. Δεν είναι αναγκαία η τιμωρητική βούληση του διώκτη για τη διαπίστωση της ύπαρξης του «αιτιώδους συνδέσμου»⁸⁰. Σημασία έχουν οι λόγοι για τους οποίους ο αιτών άσυλο φοβάται τη δίωξη στο γενικό πλαίσιο της υπόθεσης και ο τρόπος εκδήλωσης της δίωξης και όχι η πνευματική κατάσταση του δράστη. Ωστόσο, αιτιώδης σύνδεσμος υφίσταται όταν αποδεικνύεται ότι ο διώκτης αποδίδει ή καταλογίζει στον αιτούντα άσυλο έναν από τους λόγους φόβου δίωξης της Σύμβασης⁸¹. Όταν ο διώκτης είναι μη κρατικό όργανο, ο αιτιώδης σύνδεσμος υφίσταται όταν προκαλείται βλάβη στο πρόσωπο LGBTI για έναν από τους λόγους της Σύμβασης ή όταν είναι πιθανό το κράτος να μην προστατεύσει τον ενδιαφερόμενο για έναν από τους λόγους της Σύμβασης⁸².

Δ. Οι λόγοι δίωξης κατά τη Σύμβαση

40. Οι πέντε λόγοι φόβου δίωξης της Σύμβασης, δηλαδή, η φυλή, η θρησκεία, η εθνικότητα, η συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα και οι πολιτικές πεποιθήσεις δεν αλληλο-αποκλείονται. Αντίθετα, ενδέχεται να αλληλεπικαλύπτονται. Επίσης, μπορεί σε κάποια υπόθεση να είναι κρίσιμοι περισσότεροι του ενός λόγοι φόβου δίωξης. Στις περιπτώσεις των αιτημάτων ασύλου που στηρίζονται στο σεξουαλικό προσανατολισμό και/ή στην ταυτότητα του φύλου το καθεστώς του πρόσφυγα αναγνωρίζεται λόγω της «συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα». Όμως, μπορεί να έχουν εφαρμογή και άλλοι λόγοι φόβου δίωξης ανάλογα με το πολιτικό, θρησκευτικό και πολιτισμικό πλαίσιο του αιτήματος ασύλου. Για παράδειγμα, οι υποστηρικτές των δικαιωμάτων των προσώπων LGBTI και οι υπερασπιστές των δικαιωμάτων του ανθρώπου (ή όσοι εκλαμβάνονται ως υποστηρικτές/υπερασπιστές) μπορεί να στηρίζουν το αίτημά τους είτε στις πολιτικές τους πεποιθήσεις είτε στη θρησκεία ή και στους δύο λόγους, όταν, για παράδειγμα, θεωρείται ότι η θέση τους προσκρούει στις επικρατούσες πολιτικές ή θρησκευτικές πεποιθήσεις και/ή πρακτικές.

41. Οι αιτούντες άσυλο μπορεί να έχουν υποστεί δίωξεις λόγω του πραγματικού ή του αποδιδόμενου σεξουαλικού προσανατολισμού τους ή της ταυτότητας του φύλου τους. Ο διώκτης, κρατικό ή μη όργανο, μπορεί να αποδίδει στον αιτούντα άσυλο τις πεποιθήσεις, τη γνώμη ή τη συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ακόμη και όταν στην πραγματικότητα δεν είναι πρόσωπο LGBTI, το οποίο όμως μπορεί να υφίσταται δίωξη ως συνέπεια της αποδιδόμενης σε αυτό ιδιότητας. Για παράδειγμα, οι γυναίκες και οι άνδρες των οποίων η εμφάνιση και οι ρόλοι δεν αντιστοιχούν στα αποδεκτά στερεότυπα, μπορεί να εκλαμβάνονται ως πρόσωπα LGBTI. Δεν είναι απαραίτητο να είναι πράγματι πρόσωπα LGBTI⁸³. Τα διεμφυλικά πρόσωπα υφίστανται συχνά βλάβη λόγω του αποδιδόμενου σεξουαλικού προσανατολισμού τους. Οι σύντροφοι των διεμφυλικών προσώπων μπορεί να εκλαμβάνονται ως ομοφυλόφιλοι ή λεσβίες ή απλά ως πρόσωπα που δεν συμμορφώνονται με τους αποδεκτούς ρόλους και συμπεριφορές των φύλων ή που σχετίζονται με διεμφυλικά πρόσωπα.

⁷⁸ Αρχές της Yogyakarta, Αρχή 18.

⁷⁹ Υπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, παράγραφος 66.

⁸⁰ *Pitcherskaia v. INS*, ανωτέρω υποσημείωση 45, όπου κρίθηκε εσφαλμένη η προϋπόθεση που τέθηκε στον προσφεύγοντα να αποδείξει τη βούληση του διώκτη να τον τιμωρήσει.

⁸¹ Υπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, «Ερμηνεύοντας το άρθρο 1 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, Απρίλιος 2001, έγγραφο ανηρητημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b20a3914.html>, παράγραφος 19.

⁸² Υπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Συμμετοχή σε Ιδιαίτερη Κοινωνική Ομάδα, παράγραφος 23.

⁸³ Υπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Δίωξη λόγω Φύλου/Γένους, παράγραφος 32, UNHCR, Advisory Opinion by UNHCR to the Tokyo Bar Association Regarding Refugee Claims Based on Sexual Orientation, 3.9.2004, έγγραφο ανηρητημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4551c0d04.html>, παράγραφος 5. Βλέπε, επίσης, *Kwasi Amanfi v. John Ashcroft, Attorney General, US*, Nos. 01-4477 and 02-1541, (3rd Cir. 2003), 16.5.2003, απόφαση ανηρητημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47dfb2c1a.html>, για προσφεύγοντα που ισχυρίστηκε φόβο δίωξης επικαλούμενος αποδιδόμενη από τους διώκτες του ομοφυλοφιλία.

Η Θρησκεία

42. Μπορεί να εκφράζει βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης λόγω θρησκείας⁸⁴ ο αιτών άσυλο που θεωρείται ότι δεν συμμορφώνεται με τη διδασκαλία συγκεκριμένης θρησκείας λόγω του σεξουαλικού του προσανατολισμού ή της ταυτότητας του φύλου του και εξ αυτού του λόγου έχει υποστεί σοβαρή βλάβη ή τιμωρία. Οι θέσεις των μεγάλων θρησκειών του κόσμου σχετικά με το σεξουαλικό προσανατολισμό και/ή την ταυτότητα του φύλου είναι διαφορετικές και κάποιες έχουν εξελιχθεί με την πάροδο του χρόνου ή έχουν αναπτυχθεί σε συγκεκριμένο πλαίσιο, με αποτέλεσμα να κυμαίνονται από την ολοκληρωτική καταδίκη, συμπεριλαμβανομένης της αντιμετώπισης της ομοφυλοφιλίας ως «αποτροπιαστικής κατάστασης», «αμαρτίας», «διαταραχής» ή αποστασίας, έως την ολοκληρωτική αποδοχή των διαφορετικών σεξουαλικών προσανατολισμών και/ή διαφορετικών ταυτοτήτων του φύλου. Τα πρόσωπα που δεν είναι LGBTI μπορεί επίσης να υφίστανται διώξεις για λόγους θρησκείας, για παράδειγμα στις περιπτώσεις όπου αδικώς θεωρείται ότι είναι LGBTI ή όταν υποστηρίζουν ή θεωρείται ότι υποστηρίζουν πρόσωπα LGBTI ή τα δικαιώματά τους.

43. Η αρνητική στάση των θρησκευτικών ομάδων και κοινοτήτων έναντι των προσώπων LGBTI μπορεί να εκφράζεται με διάφορους τρόπους που κυμαίνονται από την αποδοκιμασία των σχέσεων μεταξύ των προσώπων του ίδιου φύλου ή της διεμφυλικής συμπεριφοράς ή της έκφρασης ταυτότητας έως τη δραστηκή απόρριψη με τη μορφή διαμαρτυριών, ξυλοδαρμών, δημόσιας διαπόμπευσης και «αφορισμού», ή, ακόμα, και με τη μορφή της εκτέλεσης. Η θρησκεία και οι πολιτικές πεποιθήσεις ως λόγοι φόβου δίωξης μπορεί να επικαλύπτονται όταν δεν είναι σαφώς διακριτοί οι θρησκευτικοί και οι κρατικοί θεσμοί⁸⁵. Οι θρησκευτικές οργανώσεις μπορεί να αποδίδουν στα πρόσωπα LGBTI συγκεκριμένη στάση, όπως για παράδειγμα την αντίθεση στα κηρύγματά τους ή στην εξουσία τους, ακόμα και όταν τούτο δεν συμβαίνει. Οι αιτούντες άσυλο που είναι LGBTI μπορεί να μην απαρνούνται την πίστη τους σε μια θρησκεία στο πλαίσιο της οποίας έχουν υποστεί βλάβη ή δέχθηκαν απειλές βλάβης.

Η συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα

44. Η Σύμβαση του 1951 δεν περιλαμβάνει εξαντλητικό κατάλογο των ιδιαίτερων κοινωνικών ομάδων. Αντίθετα, η ερμηνεία του «όρου της συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα διέπεται από την εξελικτική, τη διαφορετική και μεταλλασσόμενη φύση των ομάδων διαφόρων κοινωνιών και από την ανάπτυξη των κανόνων του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου»⁸⁶. Κατά την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα είναι:

μία ένωση προσώπων που συνδέονται με ένα κοινό χαρακτηριστικό, άλλο από το φόβο δίωξης ή που αντιμετωπίζονται ως ομάδα από την κοινωνία. Για τα μέλη της ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας το χαρακτηριστικό είναι συχνά έμφυτο, αναλλοίωτο ή θεμελιώδες για την ταυτότητα, τη συνείδηση ή την άσκηση/απόλαυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων⁸⁷.

45. Οι δύο ερμηνευτικές προσεγγίσεις, δηλαδή αυτή των «προστατευόμενων χαρακτηριστικών» και αυτή της «κοινωνικής οριοθέτησης», του εντοπισμού της «ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας» που αποτυπώνονται στον προαναφερόμενο ορισμό εφαρμόζονται εναλλακτικά και όχι σωρευτικά. Η προσέγγιση των «προστατευόμενων χαρακτηριστικών» εξετάζει αν τα μέλη της ομάδας συνδέονται είτε με ένα έμφυτο ή αναλλοίωτο χαρακτηριστικό είτε με ένα χαρακτηριστικό που είναι τόσο θεμελιώδες για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ώστε δεν είναι δυνατό να απαιτηθεί από το ενδιαφερόμενο πρόσωπο να

⁸⁴ Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Δίωξη λόγω Φύλου/Γένους, παράγραφος 25 (<http://www.refworld.org/docid/3d36f23f4.html>). Βλέπε, κατ' αναλογία, In Re S-A, Interim Decision No. 3433, US Board of Immigration Appeals, 27.6.2000, απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b6f224.html>.

⁸⁵ Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Δίωξη λόγω Φύλου/Γένους, παράγραφος 26.

⁸⁶ Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Δίωξη λόγω συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, παράγραφος 3.

⁸⁷ Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Δίωξη λόγω συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, παράγραφος 11. Η έμφαση στο κείμενο, του συντάκτη.

το απαρνηθεί. Από την άλλη πλευρά, η προσέγγιση της «κοινωνικής οριοθέτησης» εξετάζει εάν η ομάδα προσδιορίζεται με βάση ένα κοινό χαρακτηριστικό των μελών της που την καθιστά διακριτή ή την τοποθετεί στο περιθώριο της κοινωνίας.

46. Ανεξάρτητα από την προσέγγιση που επιλέγεται για τον προσδιορισμό της ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας, δεν αμφισβητείται ότι στο πλαίσιο της ορθής εφαρμογής της μιας ή της άλλης οι λεσβίες⁸⁸, οι ομοφυλόφιλοι άνδρες⁸⁹, οι αμφιφυλόφιλοι⁹⁰ και οι διεμφυλικοί⁹¹ είναι μέλη «ιδιαιτέρων κοινωνικών ομάδων» κατά την έννοια του ορισμού του πρόσφυγα⁹². Μπορεί να είναι σχετικά λιγότερα τα αιτήματα ασύλου των διαφυλικών προσώπων. Ωστόσο, και αυτή η κατηγορία των αιτούντων άσυλο πληροί a priori τις προϋποθέσεις υπαγωγής στη μια ή στην άλλη προσέγγιση.

47. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός και/ή η ταυτότητα του φύλου θεωρούνται έμφυτα και αναλλοίωτα χαρακτηριστικά ή χαρακτηριστικά τόσο θεμελιώδη για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια ώστε δεν μπορεί να απαιτηθεί από τους ενδιαφερόμενους να τα απαρνηθούν. Στο μέτρο που η ταυτότητα των αιτούντων άσυλο εξακολουθεί να αναπτύσσεται, οι ενδιαφερόμενοι μπορεί να περιγράψουν αόριστα το σεξουαλικό τους προσανατολισμό και/ή την ταυτότητα του φύλου τους ή να εκφράζουν σύγχυση ή αβεβαιότητα για τη σεξουαλικότητά τους και/ή την ταυτότητά τους. Και στις δύο περιπτώσεις, αυτά τα χαρακτηριστικά πρέπει να θεωρηθούν σε κάθε περίπτωση θεμελιώδους σημασίας για την αναπτυσσόμενη ταυτότητά τους και, κατ' επέκταση, αυτοδικαίως υπάγονται στην ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα όσον αφορά στο λόγο φόβου δίωξης.

48. Για την εφαρμογή του ορισμού του πρόσφυγα δεν απαιτείται από τα μέλη της ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας να αποδεικνύουν ότι γνωρίζονται μεταξύ τους ή ότι αποτελούν κοινωνικά διακριτή ομάδα. Σκοπός της προσέγγισης της «κοινωνικής οριοθέτησης» δεν είναι η ύπαρξη αίσθησης κοινότητας ή αναγνώρισης της ομάδας, όπως συμβαίνει στην περίπτωση των μελών μιας οργάνωσης ή μια ένωσης. Έτσι, τα μέλη της ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας μπορεί να μην γνωρίζονται μεταξύ τους⁹³.

49. Οι χειριστές των αιτημάτων ασύλου πρέπει να αποφεύγουν να στηρίζονται σε στερεότυπα ή σε υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένων των εμφανών χαρακτηριστικών ή της έλλειψής τους. Παρόμοια προσέγγιση μπορεί να είναι παραπλανητική προκειμένου για την υπαγωγή του αιτούντα άσυλο σε συγκριμένη ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα. Πράγματι, δεν φαίνονται ούτε συμπεριφέρονται όλα τα πρόσωπα LGBTI σύμφωνα με τα στερεότυπα που τους αποδίδονται. Επιπλέον, δεν αποτελεί αναγκαία

⁸⁸ Βλέπε, για παράδειγμα, *Pitcherskaia v. INS*, ανωτέρω υποσημείωση 45, Αποφάσεις Decisions VA0-01624 and VA0-01625 (In Camera), Canada, Immigration and Refugee Board, 14.5.2001, ανητημένες σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48246f092.html>, *Islam (A.P.) v. Secretary of State for the Home Department; R v. Immigration Appeal Tribunal and Another, Ex Parte Shah (A.P.)*, UK House of Lords (Judicial Committee), 25.3.1999, απόφαση ανητημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3dec8abe4.html>, σελίδες 8–10.

⁸⁹ Βλέπε, για παράδειγμα, *Matter of Toboso-Alfonso*, ανωτέρω υποσημείωση 32, Refugee Appeal No. 1312/93, Re GJ, New Zealand, Refugee Status Appeals Authority, 30.8.1995, απόφαση ανητημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b6938.html>.

⁹⁰ Βλέπε, για παράδειγμα, *VRAW v. Minister for Immigration and Multicultural and Indigenous Affairs*, [2004] FCA 1133, Australia, Federal Court, 3.9. 2004, απόφαση ανητημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dada05c2.html>, Απόφαση T98-04159, Immigration and Refugee Board of Canada, 13.3.2000, ανητημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dada1672.html>.

⁹¹ Βλέπε, για παράδειγμα, RRT Case No. 0903346, ανωτέρω υποσημείωση 24, CE, SSR, 23.6.1997, 171858, Ourbih, 171858, France, Conseil d'État, 23.6.1997, απόφαση ανητημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b67c14.html>.

⁹² Ο σεξουαλικός προσανατολισμός και / ή η ταυτότητα του γένους έχουν περιληφθεί ρητά στον ορισμό του πρόσφυγα που έχουν υιοθετήσει κάποιες περιφερειακές και εθνικές έννομες τάξεις. Για παράδειγμα, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει υιοθετήσει ορισμό της ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας αναγνωρίζοντας ότι «ανάλογα με τις περιστάσεις που επικρατούν στη χώρα καταγωγής, μια ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα μπορεί να περιλαμβάνει ομάδα που βασίζεται στο κοινό χαρακτηριστικό του γενετήσιου προσανατολισμού», Οδηγία της ΕΕ για την Αναγνώριση του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, Άρθρο 10.

⁹³ Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες για την Ιδιαίτερη Κοινωνική Ομάδα, παράγραφοι 15-16.

προϋπόθεση για την αναγνώριση της ομάδας⁹⁴ κάποιο γνώρισμα ή χαρακτηριστικό που εκφράζεται εμφανώς και μπορεί να ενισχύσει τη διαπίστωση ότι ο αιτών άσυλο ανήκει σε μια κοινωνική ομάδα LGBTI. Στην πραγματικότητα μια ομάδα προσώπων μπορεί να επιδιώκει να μην εκδηλώνει τα χαρακτηριστικά της στην κοινωνία ακριβώς για να αποφύγει τη δίωξη (βλέπε ανωτέρω, παραγράφους 30 - 33)⁹⁵. Η προσέγγιση της «κοινωνικής οριοθέτησης» δεν απαιτεί να είναι ευκρινώς ορατό το κοινό χαρακτηριστικό ούτε να είναι αυτό άμεσα αναγνωρίσιμο από το ευρύ κοινό⁹⁶. Επιπλέον, δεν είναι απαραίτητο να είναι δημοσίως γνωστά στην κοινωνία τα συγκεκριμένα μέλη της ομάδας ή τα κοινά χαρακτηριστικά τους. Ο καθορισμός της ομάδας εξαρτάται απλά από το γεγονός ότι είναι «διακριτή» ή «στο περιθώριο της κοινωνίας» με μια έννοια περισσότερο γενική και αφηρημένη.

Οι πολιτικές πεποιθήσεις

50. Ο όρος πολιτικές πεποιθήσεις πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως ώστε να περιλαμβάνει κάθε άποψη/γνώμη για οποιοδήποτε θέμα αφορά στο μηχανισμό του κράτους, στην κοινωνία ή στην πολιτική⁹⁷. Μπορεί να περιλαμβάνει απόψεις για τους ρόλους που καλούνται να διαδραματίσουν οι άντρες και οι γυναίκες στην οικογένεια ή στην εκπαίδευση, στην εργασία ή σε άλλες πτυχές της ζωής⁹⁸. Σε ορισμένες περιπτώσεις η έκφραση διαφορετικού σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας του φύλου μπορεί να θεωρηθεί πολιτική, ιδίως σε χώρες όπου αυτή η παράλειψη συμμόρφωσης χαρακτηρίζεται ως αντίθεση στην κυβερνητική πολιτική ή εκλαμβάνεται ως απειλή για τους επικρατούντες κοινωνικούς κανόνες και αξίες. Δηλώσεις που στοχοποιούν τις ομάδες LGBTI μπορεί να εκφράζουν την επίσημη ρητορεία του κράτους, για παράδειγμα όταν αρνείται την ύπαρξη της ομοφυλοφιλίας στη χώρα ή όταν διακηρύσσει ότι δεν αποτελούν μέρος της εθνικής ταυτότητας οι ομοφυλόφιλοι άντρες και οι λεσβίες.

Ε. Δυνατότητα εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής (Εγχώρια Προστασία)

51. Η έννοια της δυνατότητας εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής ή της εγχώριας προστασίας αφορά στη δυνατότητα ενός προσώπου να μετεγκατασταθεί σε ορισμένη γεωγραφικά περιοχή της χώρας καταγωγής του όπου δεν διατρέχει κίνδυνο δίωξης και όπου, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπόθεσής του, μπορεί ευλόγως να αναμένεται από τον ενδιαφερόμενο ότι μπορεί να εγκατασταθεί και να διάγει μια φυσιολογική ζωή⁹⁹. Η προστασία που μπορεί να απολαμβάνει ο ενδιαφερόμενος σε αυτήν την περιοχή θα πρέπει να είναι διαθέσιμη με τρόπο πραγματικό και ουσιαστικό. Οι υπηρεσίες και τα όργανα του ΟΗΕ, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, η κοινωνία των πολιτών και άλλοι μη κρατικοί φορείς δεν αποτελούν υποκατάστατο της κρατικής προστασίας.

⁹⁴ Απόφαση No. 634565/08015025, C, France, Cour nationale du droit d'asile, 7.7. 2009, περίληψη της απόφασης δημοσιευμένη σε: Contentieux des réfugiés: Jurisprudence du Conseil d'État et de la Cour nationale du droit d'asile - Année 2009, 26.10. 2010, έγγραφο ανηρητημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dad9db02.html>, σελίδες 58–59: αναγνωρίστηκε το καθεστώς του πρόσφυγα σε ομοφυλόφιλο άντρα που ουδέποτε ισχυρίστηκε ούτε εξέφρασε ανοικτά την ομοφυλοφιλία του.

⁹⁵ UNHCR, HJ and HT, ανωτέρω υποσημείωση 30, σκέψη 26.

⁹⁶ Βλέπε, για παράδειγμα, UNHCR, Valdiviezo-Galdamez v. Holder, Attorney General. Brief of the United Nations High Commissioner for Refugees as Amicus Curiae in Support of the Petitioner, 14.4.2009, έγγραφο ανηρητημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49ef25102.html>, Gatimi et al. v. Holder, Attorney General, No. 08-3197, United States Court of Appeals for the Seventh Circuit, 20.8.2009, απόφαση ανηρητημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4aba40332.html>.

⁹⁷ Canada v. Ward, ανωτέρω υποσημείωση 31

⁹⁸ Υπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Δίωξη λόγω Φύλου/Γένους, παράγραφος 32.

⁹⁹ Βλέπε, Υπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες No. 4: «Για τη Δυνατότητα Εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α(2) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων», 23.7. 2003, HCR/GIP/03/04 (εφεξής «Υπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Δυνατότητα Εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής», έγγραφο ανηρητημένο σε: <http://www.refworld.org/docid/3f2791a44.html>), παράγραφος 6.

52. Στο πλαίσιο της ολιστικής αξιολόγησης του αιτήματος ασύλου ο καθορισμός της δυνατότητας εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής απαιτεί την ανάλυση δύο βασικών στοιχείων: (i) του στοιχείου της συνάφειας¹⁰⁰ και (ii) του στοιχείου της εύλογης απαίτησης¹⁰¹. Κατά την εξέταση της συνάφειας και της εύλογης απαίτησης της εγκατάστασης στην προτεινόμενη περιοχή της χώρας καταγωγής ή της μετεγκατάστασης θα πρέπει να συνεκτιμώνται στοιχεία που αφορούν στο φύλο του ενδιαφερόμενου.

53. Κατά την ανάλυση του στοιχείου της συνάφειας, θεωρείται ότι ισχύει σε όλη την επικράτεια της χώρας καταγωγής του ενδιαφερόμενου αιτούντα άσυλο η νομοθεσία που ποινικοποιεί τις σχέσεις μεταξύ προσώπων του ίδιου φύλου, εφόσον αυτή εφαρμόζεται. Όταν ο φόβος δίωξης στηρίζεται σε παρόμοια νομοθεσία δεν μπορεί να εξεταστεί η δυνατότητα εγκατάστασης του ενδιαφερόμενου αιτούντα άσυλο σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής. Οι νόμοι που απαγορεύουν στα διεμφυλικά ή στα διαφυλικά πρόσωπα να έχουν πρόσβαση στην προσήκουσα ιατρική αγωγή ή να αλλάζουν τα χαρακτηριστικά του φύλου στα προσωπικά τους έγγραφα κατά κανόνα εφαρμόζονται σε όλη την επικράτεια της χώρας καταγωγής του αιτούντα άσυλο και, επομένως, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όταν εξετάζεται η δυνατότητα της μετεγκατάστασης.

54. Περαιτέρω, σε αρκετές περιπτώσεις, η μισαλλοδοξία κατά των προσώπων LGBTI εκδηλώνεται σε όλη την επικράτεια της χώρας καταγωγής, με αποτέλεσμα να μην είναι εφικτή η εγκατάσταση του ενδιαφερόμενου αιτούντα άσυλο σε άλλη περιοχή της χώρας του. Η μετεγκατάσταση δεν είναι μια πραγματική εναλλακτική πρόταση αν εκθέτει τον ενδιαφερόμενο στη μορφή δίωξης που επικαλείται, ή, ενδεχομένως, σε νέες μορφές δίωξης. Επίσης, δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται το ενδεχόμενο της εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής όταν συνεπάγεται την ανάγκη του ενδιαφερόμενου να αποκρύψει (εκ νέου) το σεξουαλικό του προσανατολισμό και/ή την ταυτότητα του φύλου του για να νοιώθει ασφαλής (βλέπε παραγράφους 30-33)¹⁰².

55. Σε κάποιες χώρες παρατηρείται κοινωνική και πολιτική πρόοδος που μερικές φορές εντοπίζεται σε συγκεκριμένες αστικές περιοχές, οι οποίες υπό προϋποθέσεις μπορεί να παρέχουν πραγματική δυνατότητα μετεγκατάστασης. Σε αυτό το πλαίσιο, είναι σημαντικό να υπομνησθεί ότι ο χειριστής του αιτήματος ασύλου υποχρεούται να αποδείξει ότι είναι εφικτή η δυνατότητα μετεγκατάστασης και, επίσης, να εντοπίσει την προτεινόμενη περιοχή και να συλλέξει τις σχετικές πληροφορίες για τη χώρα καταγωγής (βλέπε, στη συνέχεια, παράγραφο 66)¹⁰³.

56. Προκειμένου να καθορίσει εάν είναι εύλογη η δυνατότητα εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής, ο χειριστής του αιτήματος ασύλου οφείλει να αξιολογήσει εάν η επιστροφή στην προτεινόμενη περιοχή μπορεί να προκαλέσει στον αιτούντα άσυλο αδικαιολόγητη ταλαιπωρία, εξετάζοντας τις προσωπικές περιστάσεις του ενδιαφερόμενου¹⁰⁴, την προηγούμενη δίωξη που έχει υποστεί, ζητήματα προσωπικής ασφάλειας, σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και τις οικονομι-

¹⁰⁰ Τα στοιχεία που πρέπει να εξεταστούν σε αυτό το πλαίσιο είναι τα ακόλουθα: Είναι η περιοχή της εγκατάστασης προσβάσιμη στον αιτούντα άσυλο με ασφάλεια από πρακτικής και νομικής πλευράς; Είναι φορέας της δίωξης κρατικό ή μη κρατικό όργανο; Μετά την εγκατάστασή του στην προτεινόμενη περιοχή διατρέχει ο αιτών άσυλο τον κίνδυνο να εκτεθεί σε δίωξη ή άλλη σοβαρή βλάβη;

¹⁰¹ Το κριτήριο που πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο αυτής της ανάλυσης είναι το εξής: Μπορεί ο αιτών άσυλο να διάγει μια σχετικά φυσιολογική ζωή χωρίς να αντιμετωπίσει υπέρμετρα προβλήματα και δυσκολίες;

¹⁰² Βλέπε, για παράδειγμα, *Okoli v. Canada* (Minister of Citizenship and Immigration), 2009 FC 332, Canada, Federal Court, 31.3.2009, απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a5b4bfa2.html>, με την οποία κρίθηκε ότι η απόκρυψη ενός αναλλοίωτου χαρακτηριστικού, δηλαδή του σεξουαλικού προσανατολισμού του προσφεύγοντα, ήταν «ανεπίτρεπτη προϋπόθεση» για την αξιολόγηση της δυνατότητας εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής, σκέψεις 36-37, 39, HJ and HT, ανωτέρω υποσημείωση 30, σκέψη 21.

¹⁰³ Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Δυνατότητα Εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής, παράγραφοι 33-34.

¹⁰⁴ *Boer-Sedano v. Gonzales*, US, 418 F.3d 1082, (9th Cir. 2005), 12.8.2005, απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4821a2ba2.html>, που έκρινε ότι η κατάσταση υγείας του προσφεύγοντα (οροθετικός) καθιστούσε μη εύλογη την εγκατάστασή του σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής.

κές συνθήκες επιβίωσης¹⁰⁵. Ο αιτών άσυλο θα πρέπει να μπορεί να έχει πρόσβαση σε ένα ελάχιστο επίπεδο πολιτικών, ατομικών και κοινωνικο-οικονομικών δικαιωμάτων. Οι γυναίκες ενδέχεται να έχουν λιγότερες οικονομικές ευκαιρίες σε σχέση με τους άντρες και να μην μπορούν να ζήσουν χωρίς τα άρρενα μέλη της οικογένειάς τους, στοιχεία που πρέπει να αξιολογούνται στο γενικότερο πλαίσιο της υπόθεσης¹⁰⁶.

ΣΤ. Επί τόπου (sur place) αιτήματα ασύλου

57. Το επί τόπου (sur place) αίτημα ασύλου υποβάλλεται μετά την άφιξη στη χώρα ασύλου, είτε ως αποτέλεσμα των δραστηριοτήτων του αιτούντα άσυλο στη χώρα αυτή ή ως συνέπεια των γεγονότων, που συνέβησαν ή συμβαίνουν στη χώρα καταγωγής του μετά την αναχώρησή του από αυτήν¹⁰⁷. Επί τόπου αίτημα ασύλου μπορεί να υποβληθεί εξαιτίας των αλλαγών που αφορούν στην προσωπική ταυτότητα ή στην έκφραση του φύλου του αιτούντα άσυλο μετά την άφιξή του στη χώρα ασύλου. Επισημαίνεται ότι ορισμένοι LGBTI που είναι αιτούντες άσυλο μπορεί να μην αυτό-προσδιορίζονται ως LGBTI πριν από την άφιξη στη χώρα ασύλου ή μπορεί να έχουν συνειδητά αποφασίσει να μην εκδηλώσουν το σεξουαλικό τους προσανατολισμό ή την ταυτότητα του φύλου τους στη χώρα καταγωγής τους. Ο φόβος της δίωξης μπορεί να προκύψει ή να εκδηλωθεί κατά την παραμονή τους στη χώρα ασύλου, θεμελιώνοντας βάσιμο αίτημα διεθνούς προστασίας επί τόπου πρόσφυγα. Πολλά από αυτά τα αιτήματα ασύλου κατατίθενται όταν ένα πρόσωπο LGBTI δραστηριοποιείται στην πολιτική ή απασχολείται στον τομέα των μέσων μαζικής ενημέρωσης ή όταν ο σεξουαλικός προσανατολισμός του αποκαλύπτεται από κάποιον τρίτον.

V. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Γενικά

58. Για να προβάλουν τους περί ασύλου ισχυρισμούς τους χωρίς φόβο τα πρόσωπα LGBTI χρειάζονται ένα υποστηρικτικό περιβάλλον καθόλη τη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα, συμπεριλαμβανομένου του σταδίου της προκαταρκτικής εξέτασης του αιτήματός τους. Η ύπαρξη ενός ασφαλούς περιβάλλοντος είναι εξίσου σημαντικό στοιχείο για τις διαβουλεύσεις τους με τους νομικούς τους συμβούλους.

59. Οι διακρίσεις, το μίσος και η βία σε όλες τις μορφές της, μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά την ικανότητα του αιτούντα άσυλο να προβάλει τους ισχυρισμούς του για το φόβο δίωξης. Κάποιοι αιτούντες άσυλο μπορεί να επηρεάζονται σοβαρά από συναισθήματα ντροπής ή από εσωτερικευμένη ομοφοβία ή από τις τραυματικές τους εμπειρίες, καταστάσεις που μπορεί να μειώσουν σημαντικά την ικανότητά τους να προβάλουν τα στοιχεία της υπόθεσής τους. Όταν ο αιτών άσυλο βρίσκεται στο στάδιο της αποδοχής της ταυτότητάς του ή όταν φοβάται να εκδηλώσει απερίφραστα το σεξουαλικό του προσανατολισμό και την ταυτότητα του φύλου του μπορεί να διστάζει να εξιστορήσει τη δίωξη που έχει υποστεί ή τη δίωξη που φοβάται¹⁰⁸. Δεν αρμόζουν δυσμενείς κρίσεις για κάποιον που δεν έχει δηλώσει το σεξουαλικό του προσανατολισμό ή την ταυτότητα του φύλου του στο προκαταρκτικό στάδιο της εξέτασης του αιτήματος ασύλου ή στην αρχική φάση της συνέντευξης για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα. Λόγω της πολυπλοκότητάς τους, τα αιτήματα ασύλου που στηρίζονται στο σεξουαλικό προσανατολισμό και/ή στην ταυτότητα του φύλου δεν πρέπει να εξετάζονται στο

¹⁰⁵ Υπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Δυνατότητα Εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής, παράγραφοι 22 έως 30.

¹⁰⁶ Υπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Δίωξη λόγω Φύλου/Γένους.

¹⁰⁷ Υπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Εγχειρίδιο, παράγραφοι 94, 96.

¹⁰⁸ Για παράδειγμα, κάποιοι αιτούντες άσυλο LGBTI μπορεί να αλλάξουν τους ισχυρισμούς τους: αρχικά μπορεί να επικαλεστούν ότι τους αποδίδεται ο σεξουαλικός προσανατολισμός ή να ισχυριστούν φόβο δίωξης για λόγο που δεν σχετίζεται με το σεξουαλικό τους προσανατολισμό ή την ταυτότητα του φύλου τους και στη συνέχεια να δηλώσουν ότι είναι LGBTI.

πλαίσιο των ταχύρυθμων διαδικασιών ή με την εφαρμογή της έννοιας της «ασφαλούς χώρας καταγωγής»¹⁰⁹.

60. Στο πλαίσιο της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα, για να διασφαλιστεί η ορθή εξέταση των αιτημάτων ασύλου που σχετίζονται με το σεξουαλικό προσανατολισμό και/ή την ταυτότητα του φύλου θα πρέπει να εφαρμόζονται τα ακόλουθα μέτρα:

i. Ένα ανοικτό και καθησυχαστικό περιβάλλον είναι συχνά ζωτικής σημασίας για τη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ του χειριστή – υπεύθυνου της συνέντευξης και του αιτούντα άσυλο και συμβάλει στην πλήρη αποκάλυψη των προσωπικών και ευαίσθητων πληροφοριών. Από την αρχή της συνέντευξης ο χειριστής οφείλει να διασφαλίσει τον εμπιστευτικό χειρισμό όλων των πτυχών του αιτήματος ασύλου¹¹⁰. Επίσης, επισημαίνεται ότι η αρχή της εμπιστευτικότητας δεσμεύει και τους διερμηνείς που συμμετέχουν στη συνέντευξη.

ii. Οι χειριστές των αιτημάτων ασύλου, συμπεριλαμβανομένων όσων αποφασίζουν επ' αυτών, οφείλουν να προσεγγίζουν με τρόπο αντικειμενικό τους ισχυρισμούς των ενδιαφερομένων, και να μην στηρίζουν τις αποφάσεις τους σε στερεότυπες απόψεις ή σε θέσεις ανακριβείς ή μη προσήκουσες για τα πρόσωπα LGBTI. Η κρίση για το σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ταυτότητα του φύλου δεν πρέπει να στηρίζεται στην παρουσία ή στην απουσία ορισμένων στερεότυπων συμπεριφορών ή εμφανίσεων¹¹¹. Δεν υπάρχουν τυπικά παγκόσμια χαρακτηριστικά ή ιδιότητες που ισχύουν για τα πρόσωπα LGBTI περισσότερο από ότι για τα ετεροφυλόφιλα. Τα βιώματα αυτών των προσώπων μπορεί να είναι εντελώς διαφορετικά ακόμη και όταν προέρχονται από την ίδια χώρα.

iii. Οι χειριστές των αιτημάτων ασύλου και οι διερμηνείς οφείλουν να αποφεύγουν να εκφράζουν, προφορικά ή με τη γλώσσα του σώματος, οιαδήποτε κρίση για το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα του φύλου, τη σεξουαλική συμπεριφορά ή τη μορφή της σχέσης του αιτούντα άσυλο. Οι χειριστές των αιτημάτων ασύλου και οι διερμηνείς που νοιώθουν άβολα με τη διαφορετικότητα του σεξουαλικού προσανατολισμού και την ταυτότητα του φύλου μπορεί ακουσίως να αντιμετωπίζουν αποστασιοποιημένα ή απαξιωτικά τον αιτούντα άσυλο. Επομένως, η αυτογνωσία και η εξειδικευμένη κατάρτιση (βλέπε στη συνέχεια, την παράγραφο iv) είναι καίριας σημασίας πτυχές για τη δίκαιη αξιολόγηση του αιτήματος ασύλου.

iv. Η εξειδικευμένη κατάρτιση των χειριστών των αιτημάτων ασύλου, των διερμηνέων, των δικηγόρων, των νομικών συμβούλων για τις ειδικότερες πτυχές των αιτημάτων ασύλου των προσώπων LGBTI είναι ζωτικής σημασίας.

v. Είναι καίριας σημασίας η χρήση μη προσβλητικού λεξιλογίου που εκφράζει τη θετική προσέγγιση της διαφορετικότητας του σεξουαλικού προσανατολισμού και της ταυτότητας φύλου, ιδιαίτερα στη μητρική γλώσσα του αιτούντα άσυλο¹¹². Η χρησιμοποίηση ακατάλληλης ορολογίας μπορεί να λειτουργεί ανασταλτικά στη βούληση των αιτούντων άσυλο να εκθέσουν την πραγματική φύση του φόβου τους. Η χρήση προσβλητικών όρων μπορεί να αποτελεί εκδήλωση της δίωξης, για παράδειγμα με τη μορφή πράξεων εκφοβισμού ή παρενόχλησης. Ακόμα και οι φαινομενικά ουδέτεροι ή επιστημονικοί όροι μπορεί να έχουν το ίδιο αποτέλεσμα με τους υποτιμητικούς όρους. Για παράδειγμα, αν και χρησιμοποιείται ευρέως, ο όρος «ομοφυλόφιλος» θεωρείται σε ορισμένες χώρες υποτιμητικός .

¹⁰⁹ Υπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, «Θέσεις της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για το Δικαίωμα Πραγματικής Προσφυγής στις Ταχύρυθμες Διαδικασίες Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα», 21.5.2010, έγγραφο ανηρτημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4bf67fa12.html>, παράγραφοι 11–12.

¹¹⁰ Υπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, «Θέσεις της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για το Δικαίωμα Πραγματικής Προσφυγής στις Ταχύρυθμες Διαδικασίες Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα», 21.5.2010, έγγραφο ανηρτημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4bf67fa12.html>, παράγραφοι 11–12.

¹¹¹ Το ζήτημα έχει αντιμετωπιστεί από αρκετές αποφάσεις αμερικανικών δικαστηρίων: *Shahinaj v. Gonzales*, 481 F.3d 1027, (8th Cir. 2007), 2.4.2007, απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4821bd462.html>, *Razkane v. Holder, Attorney General*, No. 08-9519, (10th Cir. 2009), 21.4.2009, απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a5c97042.html>, *Todorovic v. US Attorney General*, No. 09-11652, (11th Cir. 2010), 27.9.2010, απόφαση ανηρτημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4cd968902.html>.

¹¹² Για την προτεινόμενη προσήκουσα ορολογία, βλέπε ανωτέρω, παραγράφους 9 -12.

vi. Θα πρέπει να εξετάζονται ευνοϊκά τα ειδικότερα αιτήματα των αιτούντων άσυλο για το φύλο των χειριστών που εξετάζουν την υπόθεσή τους και των διερμηνέων που συνδράμουν στη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα. Η ικανοποίηση αυτών των αιτημάτων μπορεί να βοηθήσει τον αιτούντα άσυλο να εξιστορήσει λεπτομερέστερα τις ευαίσθητες πτυχές των ισχυρισμών του για το φόβο δίωξης. Από την άλλη πλευρά, η παρουσία διερμηνέα από την ίδια χώρα με αυτή του αιτούντα άσυλο ή με πολιτιστικό ή θρησκευτικό υπόβαθρο που είναι ίδιο με αυτό του αιτούντα άσυλο μπορεί να εντείνει το αίσθημα της ντροπής του τελευταίου και να λειτουργήσει ανασταλτικά παρεμποδίζοντας την παρουσίαση όλων των κρίσιμων πτυχών της υπόθεσης ασύλου.

vii. Ανεξάρτητα από το φύλο του αιτούντα άσυλο, οι ερωτήσεις για τα περιστατικά σεξουαλικής βίας πρέπει να υποβάλλονται με ευαισθησία, όπως και στις περιπτώσεις άλλων θυμάτων σεξουαλικών επιθέσεων¹¹³. Σε κάθε περίπτωση, η βασική αρχή που διέπει τη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα είναι ο σεβασμός της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας των αιτούντων άσυλο¹¹⁴.

viii. Προκειμένου για τα αιτήματα ασύλου που στηρίζονται στο σεξουαλικό προσανατολισμό και/ή στην ταυτότητα του φύλου συμπληρωματικές εγγυήσεις εκτίθενται στις Κατευθυντήριες Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τη Δίωξη λόγω Φύλου/Γένους¹¹⁵. Για παράδειγμα η συνέντευξη με τις γυναίκες αιτούσες άσυλο πρέπει να διεξάγεται χωριστά, χωρίς να είναι παρόντα τα άρρενα μέλη της οικογένειάς τους, ώστε να τους παρέχονται επαρκείς εγγυήσεις για τη δυνατότητά τους να εκθέτουν όλες τις πτυχές της υπόθεσής τους.

ix. Ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις ισχύουν στην περίπτωση των παιδιών αιτούντων άσυλο, συμπεριλαμβανομένων της κατά προτεραιότητα εξέτασης του αιτήματός τους και του ορισμού ειδικού επιτρόπου καθώς και νομικού συμβούλου¹¹⁶.

61. Όταν κάποιο πρόσωπο αιτείται άσυλο σε μια χώρα όπου είναι ποινικοποιημένες οι σχέσεις μεταξύ προσώπων του ίδιου φύλου, η σχετική νομοθεσία μπορεί να παρεμποδίζει την πρόσβασή του στη διαδικασία ασύλου ή να λειτουργεί ανασταλτικά όσον αφορά στην εξιστόρηση των πτυχών του αιτήματός του που στηρίζεται στο σεξουαλικό προσανατολισμό ή στην ταυτότητα του φύλου. Σε παρόμοιες περιπτώσεις, μπορεί να είναι αναγκαία η άμεση παρέμβαση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, ειδικότερα με τη διεξαγωγή της συνέντευξης για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα εντολής, κατά τα οριζόμενα στο Καταστατικό της οργάνωσης¹¹⁷.

¹¹³ Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Δίωξη λόγω Φύλου/Γένους, παράγραφος 36 viii, xi.

¹¹⁴ UNHCR, «Summary Report, Informal Meeting of Experts on Refugee Claims relating to Sexual Orientation and Gender Identity», 10.9.2011 (εφεξής «UNHCR, Summary Report of Informal Meeting of Experts»), έγγραφο ανηρτημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4fa910f92.html>, παράγραφος 34.

¹¹⁵ Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Δίωξη λόγω Φύλου/Γένους, παράγραφοι 35–37.

¹¹⁶ Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, «Κατευθυντήριες Οδηγίες για την Εξέταση των Αιτημάτων Ασύλου των Παιδιών στο πλαίσιο των άρθρων 1 Α (2) και 1 (ΣΤ) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων», 22.12.2009, HCR/GIP/09/08, έγγραφο ανηρτημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b2f4f6d2.html>, παράγραφοι 65–77.

¹¹⁷ Κατά κανόνα, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες εφαρμόζει εξατομικευμένες διαδικασίες καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα και αναγνωρίζει πρόσφυγες εντολής μόνο στις περιπτώσεις όπου τα κράτη δεν έχουν προσχωρήσει στα διεθνή κείμενα προστασίας των προσφύγων ή όπου είναι μεν συμβαλλόμενα μέρη στα διεθνή αυτά κείμενα αλλά δεν έχουν υιοθετήσει εθνική διαδικασία για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου. Επομένως, η διαδικασία αυτή μπορεί να εφαρμοστεί από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ανεξάρτητα από την προσχώρηση των κρατών στα διεθνή κείμενα προστασίας των προσφύγων. Στις περιπτώσεις αυτές η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες εφαρμόζει τη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα με σκοπό την προστασία των προσφύγων, για παράδειγμα, από την επαναπροώθηση και την κράτηση και/ή για να διευκολύνει την εξεύρεση μιας διαρκούς και βιώσιμης λύσης για τους ενδιαφερόμενους πρόσφυγες. Βλέπε, για παράδειγμα, UNHCR, MM (Iran) v. Secretary of State for the Home Department - Written Submission on Behalf of the United Nations High Commissioner for Refugees, 3.8.2010, C5/2009/2479, έγγραφο ανηρτημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4c6aa7db2.html>, παράγραφος 11.

Η αξιοπιστία και η απόδειξη του σεξουαλικού προσανατολισμού και/ή της ταυτότητας του φύλου του αιτούντα άσυλο

62. Η διαπίστωση ότι ο αιτών άσυλο είναι πρόσωπο LGBTI είναι κατ' ουσίαν ζήτημα αξιοπιστίας. Σε παρόμοιες περιπτώσεις, η αξιολόγηση της αξιοπιστίας πρέπει να είναι εξατομικευμένη και να προσεγγίζεται με ευαισθησία. Η εξέταση των στοιχείων που αφορούν στις αντιλήψεις, στα συναισθήματα και στα διαφορετικά βιώματα του αιτούντα άσυλο, συμπεριλαμβανομένων της ντροπής και του στιγματισμού του, κατά κανόνα διευκολύνει το χειριστή της υπόθεσης να διαπιστώσει το σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ταυτότητα του φύλου του ενδιαφερόμενου περισσότερο από τις ερωτήσεις που επικεντρώνονται στις σεξουαλικές του πρακτικές¹¹⁸.

63. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου και ερωτήσεις συγκεκριμένες διατυπωμένες με τρόπο που δεν είναι επικριτικός επιτρέπουν στον αιτούντα άσυλο να εκθέσει τους ισχυρισμούς του με τρόπο που δεν είναι συγκρουσιακός. Μπορεί να είναι επωφελές για το χειριστή να ετοιμάζει πριν τη συνέντευξη έναν κατάλογο ερωτήσεων. Ωστόσο, θα πρέπει να έχει κατά νου ότι δεν υπάρχει μαγική συνταγή για τις ερωτήσεις που υποβάλλονται ούτε ένα σύνολο «καλών» απαντήσεων. Μπορεί να είναι χρήσιμο να υποβάλλονται ερωτήσεις που αφορούν τις ακόλουθες πτυχές της ζωής του αιτούντα άσυλο:

i. Αυτό-προσδιορισμός: Ο αυτό-προσδιορισμός του αιτούντα άσυλο ως πρόσωπο LGBTI πρέπει να εκλαμβάνεται ως ένδειξη του σεξουαλικού προσανατολισμού και/ή της ταυτότητας του φύλου του. Το κοινωνικό και πολιτισμικό υπόβαθρο του αιτούντα άσυλο μπορεί να επηρεάζει τον τρόπο που αυτοπροσδιορίζεται. Έτσι, κάποιες λεσβίες, αμφιφυλόφιλοι και ομοφυλόφιλοι μπορεί να νοιώθουν ντροπή και / ή εσωτερικευμένη ομοφοβία, με αποτέλεσμα να αρνούνται το σεξουαλικό τους προσανατολισμό και/ή να υιοθετούν λεκτική και φυσική συμπεριφορά που αρμόζει στους κανόνες και στους ρόλους των ετεροφυλόφιλων. Για παράδειγμα, οι αιτούντες άσυλο που προέρχονται από χώρες όπου επικρατεί ιδιαίτερη μισαλλοδοξία ενδέχεται να μην αυτό-προσδιορίζονται εύκολα ως πρόσωπα LGBTI. Αυτό και μόνο το γεγονός δεν πρέπει να αποκλείει την πιθανότητα της υποβολής αιτήματος άσυλου που στηρίζεται στο σεξουαλικό προσανατολισμό ή στην ταυτότητα του φύλου του ενδιαφερόμενου εφόσον υπάρχουν και άλλες ενδείξεις.

ii. Παιδική ηλικία: Σε ορισμένες περιπτώσεις τα πρόσωπα LGBTI μπορεί να ένοιωσαν διαφορετικά όταν ήταν παιδιά πριν καταλάβουν πλήρως την πραγματική τους ταυτότητα. Ανάλογα με την περίπτωση, για τη διαπίστωση της ταυτότητας του αιτούντα άσυλο μπορεί να είναι επωφελής η εμβάθυνση αυτής της εμπειρίας της «διαφορετικότητας». Οι σημαντικές έλξεις που αποτελούν τη βάση του ενήλικου σεξουαλικού προσανατολισμού μπορεί να εμφανίζονται μεταξύ της μέσης παιδικής ηλικίας και της αρχής της εφηβείας¹¹⁹, ενώ άλλα πρόσωπα μπορεί να νιώσουν έλξη για πρόσωπα του ίδιου φύλου σε μεταγενέστερο στάδιο της ζωής τους. Ομοίως, μπορεί κάποια πρόσωπα να μην συνειδητοποίησαν πλήρως την ταυτότητα του φύλου τους έως την εφηβεία, στην αρχή της ενήλικης ζωής τους ή σε μεταγενέστερο στάδιο της ζωής τους γιατί σε πολλές κοινωνίες οι κώδικες των φύλων μπορεί να είναι λιγότερο περιοριστικοί ή αυστηροί στο στάδιο της παιδικής ηλικίας σε σχέση με την πρώιμη ενήλικη ζωή.

iii. Αυτό-πραγμάτωση: Η επιβεβαίωση της ταυτότητας μπορεί να σημαίνει ταυτόχρονα ότι το πρόσωπο LGBTI αποδέχεται την ταυτότητά του και/ή ότι την επικοινωνεί στους άλλους. Οι ερωτήσεις γι' αυτή τη διττή διαδικασία ή για την αυτό-πραγμάτωση μπορεί να αποτελούν επωφελές έναυσμα για να μιλήσει ο αιτών άσυλο για την ταυτότητά του, τόσο στη χώρα καταγωγής του όσο και στη χώρα άσυλου. Αρκετά πρόσωπα γνωρίζουν ότι είναι LGBTI για ικανό διάστημα πριν αρχίσουν να συναναστρέφονται άλλα πρόσωπα και/ή πριν εκδηλώσουν ανοικτά την ταυτότητά τους. Για παράδειγμα, υπάρχουν πρόσωπα που μπορεί να έχουν σεξουαλική δραστηριότητα (με συντρόφους του ίδιου και/ή διαφορετικού φύλου) πριν αποδώσουν συγκεκριμένη ταυτότητα στο σεξουαλικό προσανατολισμό τους. Εξαιτίας των προκαταλήψεων και των διακρίσεων κάποια πρόσωπα μπορεί να μην αποδέχονται το

¹¹⁸ UNHCR, Summary Report of Informal Meeting of Experts, παράγραφος 32.

¹¹⁹ APA, Sexual Orientation and Homosexuality.

σεξουαλικό τους προσανατολισμό και/ή την ταυτότητα του φύλου τους και, επομένως, να είναι αργή η σχετική διαδικασία¹²⁰.

iv. Η ταυτότητα του φύλου: Το γεγονός ότι ένα διεμφυλικό πρόσωπο δεν έχει υποβληθεί σε ιατρική θεραπεία ή δεν έχει αναλάβει τις κατάλληλες πρωτοβουλίες ώστε να αντιστοιχεί η εξωτερική του εμφάνιση στην ταυτότητα που επιθυμεί να έχει δεν πρέπει να εκλαμβάνεται ως ένδειξη ότι δεν είναι διεμφυλικό. Κάποια διεμφυλικά πρόσωπα προσδιορίζονται με βάση την ταυτότητα που έχουν επιλέξει χωρίς να έχουν υποβληθεί σε ιατρική θεραπεία που εξασφαλίζει την αλλαγή της ταυτότητάς τους ενώ άλλα δεν έχουν πρόσβαση σε ιατρική θεραπεία. Επομένως, μπορεί να είναι σκόπιμο να υποβληθούν ερωτήσεις για τα μέτρα που ενδεχομένως υιοθέτησε ο ενδιαφερόμενος αιτών άσυλο για να εξασφαλίσει την αλλαγή της ταυτότητάς του.

v. Παράλειψη συμμόρφωσης: Τα πρόσωπα LGBTI που είναι αιτούντες άσυλο μπορεί να έχουν μεγαλώσει σε πολιτισμικό πλαίσιο όπου η σεξουαλικότητά τους και / ή η ταυτότητα του φύλου τους χαρακτηρίζεται επαίσχυντη ή απαγορευτική. Ως εκ τούτου, μπορεί σε κάποια φάση της ζωής τους να καταπολεμούν το σεξουαλικό τους προσανατολισμό ή την ταυτότητα του φύλου τους, κατάσταση που μπορεί να τους απομακρύνει από την οικογένειά τους, τους φίλους τους, την κοινότητά τους και την κοινωνία ή να τους δημιουργεί σχέσεις αντιπαράθεσης. Τα βιώματα της αποδοκιμασίας και το αίσθημα της «διαφορετικότητας» ή του «άλλου» μπορεί να δημιουργήσει αισθήματα ντροπής, στιγματισμού και απομόνωσης.

vi. Οικογενειακές σχέσεις: Δεν είναι αναγκαίο να έχουν αποκαλύψει οι αιτούντες άσυλο το σεξουαλικό τους προσανατολισμό και/ή την ταυτότητα του φύλου τους στα μέλη της οικογένειάς τους. Παρόμοιες αποκαλύψεις παρουσιάζουν δυσκολίες και μπορεί να προκαλέσουν τη βίαιη αντίδραση του οικογενειακού περιγύρου. Όπως προαναφέρθηκε, ο αιτών άσυλο μπορεί να είναι παντρεμένος ή διαζευγμένος και/ή να έχει παιδιά. Αυτά τα στοιχεία δεν σημαίνουν κατ' ανάγκη ότι δεν είναι πρόσωπο LGBTI. Στην περίπτωση που γεννώνται αμφιβολίες για την αξιοπιστία του παντρεμένου αιτούντα άσυλο ενδέχεται να είναι σκόπιμο να ερωτηθεί για το λόγο για τον οποίον παντρεύτηκε. Εάν ο ενδιαφερόμενος επεξηγήσει με τρόπο συνεκτικό και ευλογοφανή το λόγο για τον οποίον παντρεύτηκε και/ή έχει αποκτήσει παιδιά, οι ισχυρισμοί του για το σεξουαλικό του προσανατολισμό και/ή την ταυτότητα του φύλου του θα πρέπει να θεωρηθούν αξιόπιστοι¹²¹.

vii. Οι συναισθηματικές και σεξουαλικές σχέσεις: οι σχέσεις του προσφεύγοντα με τους συντρόφους του και η έλξη του γι' αυτούς ή η ελπίδα της δημιουργίας σχέσης στο μέλλον εντάσσονται εν γένει στην εξιστόρηση των προσωπικών περιστάσεων των προσώπων LGBTI. Ωστόσο, τα πρόσωπα LGBTI, ιδιαίτερα όσα είναι νεαρής ηλικίας, ενδέχεται να μην είχαν συναισθηματικές ή σεξουαλικές σχέσεις. Το γεγονός ότι ο αιτών άσυλο δεν είχε σχέσεις στη χώρα καταγωγής του δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι δεν είναι LGBTI. Απεναντίας η στάση του αυτή μπορεί να αποτελεί ένδειξη ότι επεδίωκε να αποτρέψει την απειλούμενη βλάβη. Αν υποθέτουν ότι ο αιτών άσυλο διατηρούσε σχέση με πρόσωπο του ίδιου φύλου στη χώρα καταγωγής του, οι χειριστές των υποθέσεων οφείλουν να επιδεικνύουν ευαισθησία όταν υποβάλλουν ερωτήσεις για τις παρελθούσες και υφιστάμενες σχέσεις του αιτούντα άσυλο στο μέτρο που αυτή η αντιμετώπιση ενδέχεται να συνεπάγεται την εξιστόρηση προσωπικών πληροφοριών που ο ενδιαφερόμενος μπορεί να είναι απρόθυμος να επικαλεστεί κατά τη συνέντευξη. Δεν αρμόζει η αναζήτηση λεπτομερειών για τη σεξουαλική ζωή του αιτούντα άσυλο, καθόσον δεν πρόκειται για αποτελεσματικό τρόπο εξακρίβωσης του βασιμότητας του φόβου του λόγω του σεξουαλικού του προσανατολισμού και/ή της ταυτότητας του φύλου του. Οι χειριστές των υποθέσεων ασύλου οφείλουν να έχουν κατά νου ότι ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η ταυτότητα του φύλου αφορούν στην προσωπικότητα του αιτούντα άσυλο, ανεξάρτητα από τον τρόπο εκδήλωσής της με σεξουαλικές ή όχι πράξεις.

viii . Οι σχέσεις με την κοινότητα LGBTI: Οι ερωτήσεις για τις γνώσεις του αιτούντα άσυλο σχετικά με τον κοινωνικό του περίγυρο, τις ομάδες και τις δραστηριότητες των LGBTI στη χώρα καταγωγής ή στη

¹²⁰ APA, Sexual Orientation and Homosexuality.

¹²¹ USCIS, Guidance for Adjudicating LGBTI Claims, pp. 39–40.

χώρα ασύλου μπορεί να είναι ιδιαίτερα επωφελείς για τη διαπίστωση του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης. Επισημαίνεται ωστόσο ότι μπορεί να αδυνατούν να παρέχουν πληροφορίες για τις εκδηλώσεις ή τη νοοτροπία των LGBTI στη χώρα καταγωγής τους οι αιτούντες άσυλο που δεν εκδήλωναν ανοικτά το σεξουαλικό τους προσανατολισμό ή την ταυτότητα του φύλου τους. Για παράδειγμα, η άγνοια των δραστηριοτήτων και των χώρων συνάντησης των ομάδων LGBTI δεν αποτελεί κατ' ανάγκην ένδειξη μειωμένης αξιοπιστίας του αιτούντα άσυλο. Οικονομικά στοιχεία, η γεωγραφική θέση, τα γλωσσικά και/ή τα πολιτισμικά εμπόδια, η απουσία ευκαιριών, οι προσωπικές επιλογές ή ο φόβος της έκθεσης μπορεί να δικαιολογούν την απουσία των σχέσεων του αιτούντα άσυλο με άλλα μέλη της κοινότητας LGBTI στη χώρα ασύλου¹²².

ix. Θρησκεία: Θα πρέπει να αναζητούνται συμπληρωματικές πληροφορίες για το σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ταυτότητα του φύλου του αιτούντα άσυλο στις περιπτώσεις όπου η προσωπική του ταυτότητα συνδέεται με την πίστη του, τη θρησκεία και / ή τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις. Η επίδραση της θρησκείας στη ζωή των προσώπων LGBTI είναι περίπλοκη, δυναμική και, ενδεχομένως, πηγή αμφιθυμίας¹²³.

Ζητήματα απόδειξης

64. Η εξιστόρηση του αιτούντα άσυλο αποτελεί τη βασική, και συχνά μοναδική απόδειξη του φόβου δίωξης, ειδικά όταν η δίωξη προέρχεται από τα μέλη της οικογένειας ή της κοινότητας. Ελλείψει πληροφοριών για την κατάσταση στη χώρα καταγωγής, ο χειριστής της υπόθεσης οφείλει να στηριχθεί στους ισχυρισμούς του αιτούντα άσυλο. Κανονικά, μια συνέντευξη αρκεί για να εκθέσει ο αιτών άσυλο την υπόθεσή του¹²⁴. Ουδέποτε πρέπει να απαιτείται από τους αιτούντες άσυλο να προσκομίσουν φωτογραφίες ή άλλα τεκμήρια της προσωπικής τους ζωής. Επίσης, δεν μπορεί να αναμένεται ευλόγως από ένα ζευγάρι να είναι εκδηλωτικό στο πλαίσιο της συνέντευξης προκειμένου να αποδείξει το σεξουαλικό του προσανατολισμό.

65. Ο ιατρικός έλεγχος του σεξουαλικού προσανατολισμού του αιτούντα άσυλο παραβιάζει τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου και αποτελεί πρακτική προς αποφυγή¹²⁵. Από την άλλη πλευρά, ενισχύουν τους ισχυρισμούς του αιτούντα άσυλο ιατρικά αποδεικτικά στοιχεία που αφορούν στην εγχείριση αλλαγής φύλου ή βιολογικών χαρακτηριστικών (στην περίπτωση των διαφυλικών προσώπων) ή στην ορμονική θεραπεία, στην οποία έχει υποβληθεί ο ενδιαφερόμενος.

66. Συχνά, δεν υπάρχουν σχετικές και συγκεκριμένες πληροφορίες για την κατάσταση και τη μεταχείριση των προσώπων LGBTI στη χώρα καταγωγής. Τούτο δεν πρέπει να οδηγεί αυτομάτως στο συμπέρασμα ότι οι ισχυρισμοί του αιτούντα άσυλο είναι αβάσιμοι ή ότι στη συγκεκριμένη χώρα δεν υφίστανται δίωξη τα πρόσωπα LGBTI¹²⁶. Σε πολλές χώρες είναι περιορισμένη η δυνατότητα των διεθνών οργανώσεων και άλλων ομάδων να παρακολουθούν και να συλλέγουν αποδεικτικά στοιχεία για τη βλάβη και τις κακοποιήσεις που υφίστανται τα πρόσωπα LGBTI. Η ένταση της δράσης σε αυτόν τον τομέα συχνά προσκρούει στις επιθέσεις που στρέφονται κατά των υπερασπιστών των δικαιωμάτων του ανθρώπου, οι οποίες εμποδίζουν την ικανότητά τους να συλλέγουν στοιχεία για τις παραβιάσεις που διαπράττονται. Ο στιγματισμός που οφείλεται σε θέματα που αφορούν στο σεξουαλικό προσανατολισμό και/ή στην ταυτότητα του φύλου αποτρέπει τους ενδιαφερόμενους να υποβάλλουν κα-

¹²² *Essa v. Canada* (Minister of Citizenship and Immigration), 2011 FC 1493, Canada, Federal Court, 20.12. 2011, απόφαση ανηρητημένη σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f901c392.html>, σκέψεις 30–31, όπου κρίθηκε ότι δεν ήταν εύλογη η επιμονή της Επιτροπής να αναφερθεί ο αιτών άσυλο στη συμμετοχή του σε εκδηλώσεις ομοφυλόφιλων αντρών στη χώρα ασύλου ή στην παρουσία του στους χώρους συνάντησης ομοφυλόφιλων αντρών στη χώρα ασύλου.

¹²³ APA, Practice Guidelines for LGB Clients.

¹²⁴ Υπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Εγχειρίδιο, παράγραφοι 196, 203–204.

¹²⁵ Βλέπε, επίσης, «UNHCR's Comments on the Practice of Phallometry in the Czech Republic to Determine the Credibility of Asylum Claims based on Persecution due to Sexual Orientation», April 2011, έγγραφο ανηρητημένο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4daeb07b2.html>.

¹²⁶ Βλέπε, για παράδειγμα, *Molnar v. Canada*, ανωτέρω υποσημείωση 39.

ταγγελίες για τις κακοποιήσεις που υφίστανται. Για κάποιες ομάδες, όπως είναι οι αμφιφυλόφιλοι, οι λεσβίες, τα διεμφυλικά και τα διαφυλικά πρόσωπα, μπορεί να είναι εξαιρετικά σπάνιες οι πληροφορίες. Είναι κρίσιμο να αποφεύγεται η αυτόματη εξαγωγή συμπερασμάτων με βάση πληροφορίες που αφορούν στη μια ή στην άλλη ομάδα: ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι πληροφορίες αυτές μπορεί να αποτελέσουν ένδειξη για την κατάσταση που αντιμετωπίζει ο αιτών άσυλο.